Государственная ордена Ленина БИБЛИОТЕКА СССР имени В. И. ЛЕНИНА

Масса а мехкашкара пролетареш, вІашагІкхета!

СЕРДАЛО свет

Советски Союза Коммунистически партен Нохч-ГІалгІай областнойн Грозненски городскойн комитетий а Нохч-ГІалгІай АССР-а Лакхехьарча Совета а орган

ПІаьраска 1 МАЙ № 35, (2247) 1959 шу

Мах 20 кеп.

Даькъала хилда 1-гІа Май — дерригача дунен тІарча къахьегамхой барт-цхьоагІон ди, масса а мехкашкарча болхлой вошал чІоагІлу ди!

АДАМИЙ ИРАЗА ЦІЕЙ

Дунен массе а мИинге, лувш мел болча метталла, лаккхача лоамашка, шерача арешка, городашка, юрташка — адамаш мел дахача метте хозаш ба тахан къахьегамхой дегаш гІоздоахаш бола ССКП Центральни Комитета тІахьехам:

— Даькъала хилда 1-гІа Май — дерригача дунен тІарча къахьегамхой барт-цхьоагІон ди, масса а мехкашкарча болхлой вошал чІоагІлу ди!

Цхьоалагіа Май! Адамий исторе чу укх шера 69-гІа дезду из. 1890-ча шера цу дийнахьа дуккхача мехкашкарча болхлоша гучадаькхар шоашта юкъе цІаккха а дохаргдоаца вошал хилар. Малх мо, цар байракхаш тІа къегаш дар Коммунистически Манифеста тІара дешаш: «Масса а мехкий пролетареш, вІашагІкхета! Цу цинахьа денз тІа-тІа чІоагІлуш хьадоагІа дунен къахьегамхошта юкъера мерза вошал. Дунен тІа низ бола социалистически система хулийтилга діадоладир, адамий дегашкахь даим вахаргвоІча Ленина вІашагІъеллача Коммунистически партега хьалхле а йолаш, 1917-ча шера Россен пролетариато яьча Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революцес.

Машара, демократена, социализма тІехьа къовсам лоаттаоеш долча дуккхача мехкех хьахинна дунен социалистически лагерь іалальмате боккха, цхьанна хІаманга ешабуцурбоаца низ а хинна діаэттай. Шоай хІаман даьи а хинна къахьегамхой діаоттар, біаьхийча наьха сутарча тоабашта аттача гІолла тІамхаь доккхий пайдаш къахьегамхоша діакъовлар ла а ца могаш, адамашта керда тІом вачболла дата кхоабача цхьацца долча империалистически гІозарий юкъ лоаціаш гІулакх да дунен социалистически система хьахилар. Цудухьа дунен массе а мИинге хоз тахан:

— Вежарий моаршал да машар бахьан, демократи бахьан, социализм бахьан къовсам лоаттабеча дерригача халкъашка!

Марксизма-ленинизма хьехам кІоаргга бовзаш а, дика хьаиицаь а хиларах, дерригача халкъашца-ра вошал чІоагІдеш хиларах я дунен социалистически система селла низ болаш, ший кхоаненах біубенна.

Фабрикашка, заводашка, мехкдаьттан промыслашка, керда гІишлонаш хьалъеча моттигашка, колхозийн совхозийн кхашка дика къа а хьегаш, мехка боахам тоабара, коммунизм хьалъяра доагІача бесса даькъа лоацаш накъа баьхкар вай республикера къахьегамхой а адамий сийлахь-доккхача цІейна — — ЦхьоалагІча Майна. ТІа-тІа шерагІа яржаш латт вай партен XXI-ча съезда историческн соцамаш кхоачащдара тІехьа, боахама дерригача доакъошка а ворхІ шерара план ханал хьалха кхоачашъяра тІехьа лелаю социалистически яхь, денгара-денга дуккхагІа хул коммунистически къахьегама коллектив, коммунистически къахьегама ударник яхаСий дола цІераш яхара тІехьа къувсаш йола коллективаш, къаьст-къаьста къахьегамхой.

Семилеткан хьалхарча биъ бетта планаш ханал хьалха кхоачашъяьй республикерча промышленни предприятей дуккхача коллективаша, ди-бийса ца къовсаш, чуийнна сихагІа ялаташ діадийна даха а, мамотта дикагІа ялаташ хьувкъийта а оарцагІбаьнна ба колхозашкареи совхозашкареи къахьегамхой.

Мехкдаьттани газовойи промышленносте къаьстта дика балхаш дар бахьан долаш дукха ха йоаццаш паччахьалкхен орденаши медалаши еннай вай республикерча дуккхача болхлошта, царех шиннена Социалистически Къахьегама Турпал яха цІи а еннай.

Тахан, дерригА Іалам зиза техаь хозтуча укх біаьстан дезача дийнахьа, шоай нана-Даьхе кхы а дуккхагІа тоаяргахьа, машареи социализмани лагерь кхы а нонагІа чІоагІъяргахьа уйла лестаь ва хІара советски саг. ХІаьта цунна цаІ мара молха дац—хІаране, ше-ше вол-волча метте хьинаре болх белга, болх овсарегІа хургбола керда наькъаш лохилга. Советски наха беш бола болх — истори хьадеш, дерригача адамашта никъ боахаш бола болх ба.

Советски халкъа Іалальмате дика хов, советски наьха вахар тоадарал, иразе а мел эшар долаш а адамаш дахийтарал дезагІа Коммунистически партеи Советски правительствони цхьаккха хІама доацилга. Беррига къахьегамхой иразе, гІоза, пергІата бахийтара хетабаь бу вай хьамсарча Коммунистически партенашши беррига болх. Тахан, ЦхьоалагІча Мая деза дийнахьа, вай халкъо, берригача къахьегамхоша цІенача дагара йоах:

— Даькъала хийла Советски Союза Коммунистически парти — коммунизм оттаяра тІехьа лоаттабеча къовсаме советски халкъа дог ураувттадеш а, хьалхле лелаеш а бола сийлахь-йоккха низ!

Дунен тІа мел йола хозале хьаераш къахьегама сега кулгаш да. Аіаьта а капиталистически мехкашка хІанз а дукха ба моцал іувшаш, шозех йоккхий говзалаш йоахкашшехьа а шоашта безабеннача балхах хьеганза ца боалаш нах. Бакъда, цхьаккха а шеко йоацаш да, капитализма малх чубузаш латтилгеи социализма малх хьалкхийтта, тІа-тІа сийрдабоалаш, лаьттан букъа тІа массе мИинге ший йовхал діахоачийташ, адамий уйлаш сомайоахаш боагІилгеи.

Марксизма-ленинизма хьехамо сийрдабоахача вай нийсача наькъах а, воай низах а біубенна, діахо йода ха воашта кхы а беркатегІа, иразегІа, хозагІа хургхиларах тийнаь долаш накъа доагІа вай ЦхьоалагІча Мая цІейна — адамий ираза цІейна.

ГІоза доагІалда хьо, тха ЦхьоалагІа Май!

СССР-а ОБОРОНАН МИНИСТРА

ПРИКАЗ

1959 ш. 1 Май. № 112. г. Москва.

Новкъостий салтийн матросаши, сержанташи, старшинаши!

Новкъостий эпсараш, инаралаш, адмиралаш!

Тахан советски халкъон цун ТІема Низашеи дезду ЦхьоалагІа май — дунен тІарча берригача пролетарий барт-цхьоагІон ди, дерригача мехкашкарча болхлоша вошал деш дола ди.

Советски Союзерча халкъаша дезду ЦхьоалагІча мая деза ди ССКП XXI-ча съезда историческн решенеша чІоагІа политически хьакъехьа дог гІоздаькхха а къахьегамцара безам лакхбаь а долаш. Коммунистически партес хьалхле лелаеча советски наха Іалальмате чІоагІа дог ураэтта а творчески безам айбенна а къахьег съездо тІаийца коммунизм хьалъяра сийлахь-йоккха программа кхоачашъе.

Коммунистически партеси Советски правительствоси хадданза къовсам лоаттабу дунен халкъашта юкъера кхохкам мелбара а къоастаданза латта дешаш вІаши переговораш а еш къоастадара а тІехьа. Цхьабакъда СССР-а машареча инициативана массаза а духьал дувл гергаца кийчлулга сихдаь діахьош дола малхбузерча паччахьалкхений доале латта гІозараш.

Иштта эттача хьале Коммунистически партии Советски правительствои ялац вай Даьхен оборона діахо а чІоагІъеш дола гІулакхаш ца дича.

Советски Эскаре, Авиаце, Флоте болча наьха деккхар да—шоай тІема говзал хадданза тоаяр, керда техника а герз а бокъонца Іомадар, дисциплинеи порядоки чІоагІъяр, біун фийлал а из тІема кийча хулга а лакхдар.

Новкъостий салтий, матросаш, сержанташ, старшинаш, эпсараш, инаралаш, адмиралаш!

Къахьегамхой дунен халкъий юкъарча дезача дийнахьа — ЦхьоалагІча мая ди къоабал а дувцаш моаршал а хоатт аз Шуга, тІема говзал Іомаеш оаш сийлен къахьегача ка а яйла Шун!

ЦІей дездеш аз приказ лу:

Тахан, ЦхьоалагІча мая, вай Даьхен столице— Москве, союзни республикай столицашка, турпала городашка: Ленинграде, Сталинграде, Севостополе, Одессе ткъозза залпагІа йоккхий топаш кховсаш салют дала.

Даькъала хийла вай низ бола Даьхе — Советски Социалистически Республикай Союз!

Дахалда сийлахь-доккха советски халкъи цун майра а денал дола а ТІема Низаши!

Сийле хийла коммунизма сийрдача лакхаленашка біубенна вай дугача Советски Союза Коммунистически партена!

СССР-а Оборонан Министр Советски Союза Маршал
Р. МАЛИНОВСКИЙ.

Биъ бетта план ханал хьалха кхоачашъяьй

Дунен халкъашта юкъерча къахьегамхой цІейна—1 Майна доагІача тайпара накъа дахар духьа къовсам а лоаттабеш, Нохч-ГІалгІай совнархоза промышленни предприятешкарча коллективаша балха тІа йоккха котало яьккхай — биъ бетта валови продукци арахецара план 5 ди ханал хьалха кхоачашъяьй. Мая сийна шоаш тІаийца-ча денхарий чотах цар планал совгІа даьккхад дуккха тоннаш мехкдаьтта, газ, мехкдаьттан продукташ, фенол, ацетон, этилови спирт, гІишлой материалаш, арматура, кхы дуккха а изделеши продукташ.

Совнархоза чуйоагІача предприятех эггара хьалхарІа биъ бетта план кхоачашъяьй Грозненски химически завода коллективо. Синтетически продукташ хьаелга 1958 шера цу ханна яьчарца нийсйича 90 процентал дуккхагІа алсамдаьннад. Дикагіа къахьегарашца ба мехкдаьтта чанхдоахачеи машиностроитель н и и промышленност е р а болхлой. Биъ бетта йола план ханал хьалха кхоачашъяьй транспортни машинаш еча заводо а совнархоза чуйоагІача кхы дуккхача предприятеша а. Электрически тепловойи энерги 20 процент дукхагІа яьккхай энергетически управленена чуйоагІача предприятеша. Строительни индустрен предприятешка а дукхагІа арахец продукци.

Ерригача совнархозаийр Грозненски химически завода коллективо. Синтетически продукташ хьаелга 1958 шера цу ханна яьчарца нийсйича 90 процентал дуккхагІа алсамдаьннад. Дикагіа къахьегарашца ба мехкдаьтта чанхдоахачеи машиностроитель н и и промышленност е р а болхлой. Биъ бетта йола план ханал хьалха кхоачашъяьй транспортни машинаш еча заводо а совнархоза чуйоагІача кхы дуккхача предприятеша а. Электрически тепловойи энерги 20 процент дукхагІа яьккхай энергетически управленена чуйоагІача предприятеша. Строительни индустрен предприятешка а дукхагІа арахец продукци.

Ерригача совнархозаийр дІалаьрхІача промышленни продукци арахецара боарам, цу ханна 1958 шера арахийца хинначунца нийсбича 10 процентал дукхагІа совбаьннаб. Из карагІдаьннад балха тІа шерра организационно - техническии геологическии гІулакхаш дар а, технологически процессаш эргайоахаш тоаяр а, производство дика вІашагІйоллар а бахьан долаш, къахьегама овсарле лакхьялар бахьан долаш. Продукци арахецарга діабода мах лохбар бахьан долаш 25 миллион сом гаргга ахча кходаьд.

Ер бутт бовлехьа массехк миллион сома маьха продукци планал совгІа арахецаргьа совнархоза предприятеша.

Байракх кагирхоша яьккхай

Тха № 2 йола комсомольско-кагирхой бригада біаьстан балхашка арайоалаш «Октября 40 шу» яхача совхоза кхашка дуккхагІа йолча моттигашка лоа уллар. Лоа ца уллача а лаьтта тІаьда дар, хІаьта а аха йиш йола моттигаш аха йолайир оаха. Бригада хьалхашка лаьтта дехьараш дар ма могга агротехнически дикагІа йолча хана біаьстан оахам ахар а ялат ше-ший ханнахьа діадер а. Из болх кхоачашбе беррига низ тІабахийтар механизатораша. Ала деза балха зрадьннача хана болх лертІа Діабодаш ца хилар. Еррига тракторараш ремонтера араяьнна а е еззача тайпара обкатка яь а яцар. Цул совгІа дукха деталаш пайдан доацаш хувца дезаш хулар. Цхьа трактор йолаялийтача вож соцар. Из гІулакх діаьх даланзар. Хьалхарча деношка нийслуш хинна кхоачамбоацараш кІезиг-кІезига доалаш діадаьлар.

Шоллагіча отделенера кхоалагІча бригадаца социалистически яхье яьннаяр тха бригада. Тхо ремонташ еш леллашехьа, Беков Махьмад-Гийри вар цу бригада бригадир, тхол хьалха яьлар шоллагІа бригада. Тха бригадера трактористаш фуннагІа даь а тІехьакхе безам болаш бар.

Юххера а вовкха бригадо дийнахьа деча оахама тІехьакхийр тхо. Дукха ха ялалехьа гаьнна хьалха а дайлар. Трактористаш дика хьожаш хиларах трактораш кІезигагІа йох.

ХІанз кхера везацар тракторашта зе дарагІа, хІана аьчча, хІанз дика обкатка яь яр царна, лаьтта докъаденна дар. Беррига низ тІа а бахийта къахьега йиш яр.

Хьалха діаде деза ялат: кеми, гидуаргаши, горохи ший ханнахьа діаийнаяьлар. Хьажкіаш діае лаьтта аьха ул, оахаш а да. Квадратно-гнездовой хьисапе хьажкіаш цІае йолаяьй. Хьажкіаш діаера гІулакх 8—9 балха дийнахьа йистедаькха лаьрхІар бригадо. Из декхар бригада кхоачащдулургда.

Маян хьалхарча деношка социалистически яхье яьннача тха бригадо хьалхара моттиг якхар бахьан долаш, бригада совхоза директес барара-кара тела байракхи ахчан премии еннай. Бригадо даьхача толамашта юкъе сий дола дакъа лаьцар дикагІа болча механизатораша тракториста нов. Джандаров Макшарипа цун прицепщика Сурхоев Султана, тракториста Шебилов Османа, тракториста Мисиков Бориса, прицепщика Акиев Саварбека.

Бригадо діахо йодача хана беррига низ тІабохийтаргба байраьх шийга соцаяра.

КУЛБУЖЕВ Къ.

«Октября 40 шу» яхача совхоза 1-ча отделенен 2-ча комсомольско-кагирхой тракторни бригадан бригадир.

План тІехкхоачашъяьй

Ханал 3 ди хьалха кхоачашъяьй 4 бетта йола валови продукци арахецара план Грозненча «ГАРО» яхача завода коллективо. Планал совгІа дуккха а продукци арахийцай цо. Из да завода болхлоша шоаш 1-ча Майна накъа боагІаш дена совгІат.

Коммунистически къахьегама бригадаш аьнна сий дола цІи якхара кховсам лоаттабеш йола бригадаш цукха я заводе. Царна юкъе дика къахьегаш ба механически цехера токараш комсомольцаш А. Бурганов, С. Цатурьян, иштта кхыбараш.

Сийленца кхоачаш а яь арахийцай завода коллективо халкъа демократен мехкашта лаьрхІа йола продукци. Гидравлически прессаш яхьийтай Инде, Вьетнаме, Бирче, иштта кхыча мехкашка.

Дог гІоздоал цхьоагІо йолча завода коллективо доаха балха толамаш дагадехача.

Г. АЛХАЗОВ.

МОСКВА, ЦІЕ МАЙДАНЕ.

Н. Грановске сурт ТАСС фотохроника.

Сега сий доаккхар къахьегам ба

Дог гІоздоаккхаш да хувцамаш

ІажагІа деннача къьхата ши лист. Цар а царна тІа яздаьчун а шовзткъа шу совгІа ха яьннай. ХІаьта дика гуш да царна тІера йоазув. Царех цхьанне тІа яздаьд:

«Терски халкъий 5-ча съезда делегаташ. Раздаточни ведомость. Грозненски района А. Шерипова отряда цІеэскархошта 1918 шера 27-ча ноябре денз 2-ча декабре кхаччалца суточни ахча».

Вокх листа тІа а из тайна йоазув да. Цу ведомосташ тІа 33 сага гайнан а шозй а цІераш я. «Мандатий номераш» яхача графа тІа шоллагІча номерах латт Тасуев Микаила цІи.

Уж ши лист бе а елла Микаила дувц шийна дагадоагІар.

Со хилар цу съезде, — йоах Тасуевс.—Асламбекаца цхьана Владикавказе дахар тхо. Цига ладийтІар оаха съезда делегаташка. Къаьстта чІоагІа дагадоагІа сона Серго Орджоникидзе даь къамаьл. Сергос РСФСР Халкъа комиссарий Совета цІерах съездага моаршал а хаьтта, съезде хиннараш тІахьийхар нохчийн гІалгІайн моастагІех, халкъ дехкача Чермоевхи Джабагиевхи лорабалара а царца къовсам лоаттабара а. ДІахо Микаила дувц Асламбек Шерипов керте а волаш шозй даь тІемаш.

— Дукха хий Іодахад цу хана денз,—йоах Микаил Тасуевича, — хІаьта хІанз а латт сона хьалхашка Советски Іаьдал бахьан оаха тІом баьча дІадахача шерий сурт. Хозахета лийта хинналац тхо. Хьажал мишта хувцаеннай Нохч-ПалгІайче!

Микаил Тасуевичаца Грозней улицашка тІолла дІадолх тхо. ХІара улица тІа сеца а сецаш дувц цо. Укхаза хьалха Граничная яьхача улица тІа бІаь дийнахьа баьча тІема фронт яр. Укхаза партизански доакъой парад хилар, хІаьта укхаза Шеча Эскара штаб яр! Хьажал мишта хувцаеннай столица! Со цІавеча цІаьхха йовза а йовзанзар сона-м ер! Хьалха Грозненски станице тищденна бийдача кирпичкех даь цІеношш дагІар. ХІанз вІаштІара даь хоза цІеношш дагІа. Хозахета ахийтадац са новкъостаца цІий Іо. — йоах Тасуевс, — дог гІоздоал хІанз Нохч-ПалгІайченга а город Грознега а хьежача.

Тасуев Микаил Тасуевича кховзткъеи ворхІлагІа шу доладеннад. ХІаьта а къона, тІах аьнна ва из, хІанз ший юрта Йоккхача АтагІа вах из.

С. ВОРОНИН.

Къахьегам сий долаш ба

Тхоай цеха план 130 процент кхоачашъе дедекхар тІаийцад оаха. Из декхар кхоачащдара беррига низ тІа а бахийта къахьегаш я тха вІамига коллектив. Тхе бригада еррига а 4 сагах латташ я: Сагов Бексолтен Мащенко Ивани токараш ба, механика Джамбуриев Назиоа материалашцеи заказащцеи Іалашду тхо.

Коммунистическ и къахьегама цІи яккхара тІехьа къовсам лоаттабе тхо доладелча денз кхы а хьинарегІа къахьег оаха. ХІара смена зЕлани 300 процентал кІезигагІа йоацаш кхоачашъе лаьрхІад аз, хІаьта Майна хьалхарча-яхье 350 процент ази, 280 процент Саговси, 180 процент Мащенкоси кхоачашъергйолаш денна дош толамца кхоачащдеш чакх а дальннад тхо.

Шишна-кхоккха смеж ни говзал Іомае декхар тІаийцад оаха хІаране. Дукха ха йоацаш тракториста говзал Іомаяьй аз. ХІанз экстерна 7 класса экзамен дІаяла кийчлуш ва со.

Укх шера кхо саг токарал Іомаве декхар а тІаийцад оаха, хІаьта балха юкъе кхоъ рационализаторсти предложени йолае а лаьрхІад. Царех цхьа предложени йолаш я — бортштанга новкъосталца балансирни подвескаш кийчъелга. Цу предложенех 20 тумага кхаччалца экономи хул цхьа трактор тоаеш.

ХІанз балансирни подвескай пружинаш хьадоаха прибор вІашагІйолла яьча предложене тІа къахьегаш да тхо. Чертеж а оттадьд, цу гІулакха дика новкъостал ду тхоца совхоза керттерча инженера новкъоста У. Льяновс. Из я тха шоллатІа йола предложени.

Къахьегам сий долаш ба вай мехка. Дог раьза долаш къахьегаш ба тха бригадан членаш. **ТУМГОЕВ Саид,**

«Назрановски» совхоза токарий бригадан бригадир.

Тха ферме

Вай республикера масса бола хьайбаш леладераш санна 1-ча Майна хьалхарча социалистически яхье этта ССКП XXI-ча съезда исторически соцамаш къоабалдеш, семилеткан хьалхарча шера план кхоачашъеш хьинаре къахьегаш я «Ингушски» совхоза 3-ча отделенен шурий-товарни ферман коллектив.

Социалистически яхье отташ тІаийца лакхара а низкъала а декхараш хьаьнал къахьегарца толамца кхоачащдеш ба ферман болхлой.

Тха ферман а ерригача совхоза а доярка шта юкъе балха хьокхамаш дикагІа долаши хьалхле лелаеш, ерригача вай республике а йовзаш я Галаева Зина. 1959 шера хьалхарча кварталле шийна тІачІоагІдаьча доахах хІара Іаттагара 711 килограмм шура яьккхай Зинас. Цунца социалистически яхье этта дика болх беш а лакхера хьокхамаш доахаш а хьайоагІа Муталиева Лиза. ХІара Іаттагара цо 656 килограмм шура яьккхай. Царел дукха тІехьа ца юсаш хьайоагІа хьалхарча квартале хІара Іаттагара 527 килограмм шура яьккхай Мержоева Долатхана а. Болх дика ховш а, ший говзал кхыча доярка шта дІалуш а, ерригача ферман, хьокхамаш тоадара новкъостал леш а ба Зинаи Лизан.

Шоашта тІачІоагІдаьча Іаьсашка дика хьожаш, лертІа царна Іунал деш, ший ханнахьа хІама дуйташ, хий моладеш, денна кІалхьарцар хувцаш, цІена леладеш ба Іаьсий леладераш Глотова Александра, Булгучева Паьтіамат. Уж хьожаш болча Іаьсех цхьаь-цаІ деннадац. Цар дош ценнад дІахо йодача хана а цхьаь-цаІ ца долийташ Іаьсий хьалхеде.

Хьайбаш дика леладеш ба боккхагІа бола бежа Іуй Точиев Хьажбикаф Гандалоев Къаршеи.

Керда декхараш дика кхетадеш, цхьа барт болаш, бус а дийнахьа а хьайбашта эшача хІаманна шоаш кхо ца беш доярка, Іаьсий леладераш, бежа Іуй тІатеПа къахьегаш хиларах тха ферма «Ингушски» совхозе хьалха латташ я.

Цхьаккха а шеко яц тха шурийтоварни ферман коллективо укх шера хІара фуражни Іаттагара 2500 килограмм шура йоаккхаргхиларах а, хІаьта 1959-ча шера доккхий декхараш толамца кхоачащдергхиларах а.

Б. АКМУРЗИЕВ,

«Ингушски» совхоза № 3 йолча отделенен МТФ заведующи.

Сурта тІа: (аьрдехьара аьттехьа) Л. Маьльсагова, А. Евлоева, З. Галаева, М. Коригова, Л: Муталиева, О. Кондрачук. И. Плиева сурт.

Ювсап ЧАХКИЕВ.

БІаьстан цІей

Зиза теха, буц тІаяьнна,
Хоза бІаьсти хьаэттай.
Дена кхаьчар, дена
кхаьчар
БІаьстан цІей —
Цхьоалагіа Май.

Дошо малх ба мехка
хьежаш,
Безаме хьекх бІаьстан
мух.
ТІа-тІа дукхагІ дегаш
делаш,
Май, тхо хьона
накъаух.

Тахан дезду, Май, хьо оаха
Семилетка кхоачашъеш —
Боккха, боккха гІа а
боаккхаш
Коммунизме никъ а беш.

Саид ЧАХКИЕВ.

ДоттагІлен цІей

БІаьстан сигле —
цІена, сийна.
Тахан дуне доккха да.
Цхьоалагіча укх Мая
сийна
Адмаш кхааш доахаш да.
Лаьттан букъ тІа мел
доа халкъаш
Цхьан цІагІара дезал
ба,
Кулгаш лувцаш,
шоайла белаш,
Майданашка ухаш ба.
Селхан Іазап токхаш
хиннар,
Тахан вайца цхьана латт.
ДоттгІал хетта тІаьш
чІоагІденна
Мехкаш дувзаш
Іодийшад.
Тахан
адмий хьакъ дуараш
Вай барт-цхьоагІох
кхераш ба.
Байракхашца лотаяь
уж
Сигаленаш йоагаш я.
Грозный-гІала,
хьоъ я йодаш,
Хьа проспекташ кхехкаш
латт,
Укх ден хозал совгІа
йоахаш,
Беша керда зиза датт!
Беша керда зиза дат!
КІаьнк ва водаш кийч
а венна,
Курра лувз цо зІамга
ког,
БІаргаш дел цун
сийрдадаьнна,
ЦІеча даьре галстук
йоаг.
Къоано воагІа.
Вовз из наха.
Майдангахьа улл цун
никъ;
Сийрда баьккха турпал
накха
Ленина из орден къег.
Кхалсаг,
ший бер мархІа
лаьца,
ЙоагІа.. Наха ду цун
сий.
Из цунгара дІа а
ийца,
«ЗаггІе» белаш
мехкарий.
Безаме уж йІайха
уйлаш!—
Цар поэта дог дизад...
Укх ден хозал совгІа
йоахаш,
Беша керда зиза датт!

1-ча Майна совгІата

Дерригача дунен къахьегама халкъий дезача цІейна — Цхьоалагіча майна кийчлуш хьинаре къахьегаш хьабаьккаб МагІалбика мехкдаьттан бурув тохархой. 1-гІа Май гаргагІортарца а СССП ЦК тІахьехамаша а дог гІоздаьккха болча МагІалбика къахьегамхошка укх апрела тІехьарча деношка боккха кхаа бенаб — мастера коммуниста Николай Авраменкос хьалхле лелаеча бригадас бурув техача № 750/7 йолча скважинас 2859-ча метр тІа чІоагІа низ болаш мехкдаьттан кІедж техай, дийнахь-бус бІаьш тоннаш дикача мехкдаьттан а луш. МагІалбике эггара хьалхара кІоаргача мелови мехкдаьттан скважина я из.

Вай Іиламхой дукха хьалхагІа денз а хиннаб Тийрка дукъах мелови мехкдаьтта хиларагІ дог тийша. Цхьабакъда, бурув тохаранта из бакъхилар гучадаккха аьттув ца боалаш дукха а ха дІаяхай. 1958 ш. бІаьсти дІаболабаьб № 750/7 йолча скважина кІоарга бурув тохара болх комсомольско-кагирхой бурув тохархой бригадас, 1947-ча шера денз бурув тохара болх беш а, из болх дика ховш а вола бурув тохара мастер, къона коммунист Авраменко Николай керте а волаш. Цу хана денз шозй болча низах а хьаькъалах а вай хьамсарча Даьхенна мелови мехкдаьтта дала гІерташ, къахьегаш хьайоагІа цу бригадан коллектив. МагІалбике из гІулакх керда хиларцеи, тохкам кІезига хиларцеи дукха халонаш а, кхоачамбоацараш а долаш моттигаш хинна яле а, вай партен XXI-ча съездо мехкдаьттан бурув тохархошта хьалхашка оттадь декхараш толамца кхоачащдеш, 1-ча Мая хьалхарча социалистически яхье доккхий балха хьокхамаш доахаш чакхъяьлар кагирхой бригада.

Эггара дикагІа къахьийгад цига бурильщикаша: Майстренко Анатоле, Рюкаев Владимира, Редькин Василе, Бохченов Федора, бурильщикий помощникаша: Шашуков Але, Лисицын Леонте, Агиев Къамбулата, Жердов Степана, Горбовцев Петра, Примов Алика, Ерыжев Хаматхана ишшта кхьбараша. Масса а хана балха нормаш тІехкхоачашъеш, вахташка дисциплина дика йолаш, цхьа дезал санна шоайла барт болаш, вІаши гІо деш, дика хьинаре болх барца мегаьд бригаданна из толам баккха. КІоарга бурув тохилга Іалаьмате чоалхане а, масса тайпара болх ший ханнеи дикача говзалцеи лелаш ца хилча толамца чакхдаккха йиш йоацаш а гІулакх да. Къаьстта бехктохаме гІулакх да бурув тохача эшаш йола раствор кийчъелга а. Из болх цикача толамашца дІабихьар глиноваранша Бравченко Ленас, Гурьянова Валентина, Коригов Бийсолта, Дутиев Хьалима, Бузуртанов Тембас, Оздоев Махьмала.

— Тха комсомольско - кагирхой бригада дукха а къамех бола нах юкъе болаш интернациональни бригада я. Тхоца ба нохчий, гІалгІай, эрсий, гІумкий, селий, хІирий, жугатий, украинцаш ишшта кхыча къамех а нах — йоах новкъоста Авраменкос. — Оаха бурув тохара болх болабаьча хана тха къонача коллектива бригадаца кхоачамбоацаш хиннар, болхлой кІоарга бурув тохара говзал йолаш ца хилар дар.

Оаха цхьана болх баьча ханачухь тайп-тайпара бурув тохара говзалаш дика Іомаяь караерзаяьй тха бригаде болх беш бараша массане а. Цу тІехь къаьстта аьттув баьлар тха — коммунизма къахьегама бригада яха сий дола цІи яккха къовсам лоаттабе тха коллектив йолаелча денз.

Балха говзал Іомаяра гІулакх дика дІахьош хиларца, бригаде цхьаккха а вац болхло ший балха говзал цхьан-шин разряда лакхаяккханза. Масала, бурув тохара 4-ча разряда болхлой Минасов Юрий, Барханоев Руслан хІанз 7-ча разряда бурильщикий болх дикача толамашца дІахьош ба; Николенко Валерийн, Иримов Алики, Агиев Махьмали 6-ча разрядах бурильщика помощникий болх беш ба. Ишшта ала йиш йолаш да кхьбарех а. ХІанз укх деношка скважин мехкдаьтта даккха кийчъяра тохкам бара болх строителашца цхьана дІахьош я бурув тохархой бригадан коллектив. ДІахо вай социалистически мехка мехкдаьтта совдоаккхаш бурув тохара болх кхы а дикагІа дІахьош къахьега кийча я из бригада.

— 1-гІа Май цездеш тха бригадан бурув тохархоша дохаргдоаца дош лу дІахо йодача хана чехка бурув тохилга Іалашдеш 5—6 бетта кІоарга скважина чакхйоаккхаш кхы а дика къахьега а, гаргарча хача тхоай бригадах — коммунистически къахьегама цІи яккха а,—йоах бурув тохархоша.

А. ХАРСИЕВ.

Сурта тІа: бурув тохархой цхьа смена (аьрдехьара аьттехьа): П. М. Колтунов, А. Ф. Мордвин, В. М. Манахов, Н. Д. Авраменко, (мастер), В. П. Редькин, С. С. Жердев, А. Е. Примов, П. Ф. Горбачев.

И. Плиева сурт.

Доярка дош

Ши шу да Шалински совхоза пхеьлгІча отделенен МТФ доярка Дикаева Мана болхбеш йола. Цу отделене меттел ерригача совхозе а дикача балхаца ше дІайовзийтай цо. ДІадахача шера хІара Іаттагара 1500 килограмм шура яькха аьнна декхар тІаийцадар Дикаевас. Ший дош сийленца кхоачащдир цо. Доаханга дика хьожаш, ший болх безаш, бовзаш хилар бахьан долаш цун вІаштІехьадаьлар хІара Іаттагара 1700 килограмм шура яькха.

Ишшта дика къаьлег къонача доярка укх шера а. Цкъа Мана балха йолча МТФ вера отделенен комсомольски организацен секретарь Ибрагимов Султан.

— Селхан сарахьа 41,5 килограмм шура яькхаяр Іа Іайха деттача доахангара,—аьлар Султана Дикаевага,—хІаьта тахан Іуйрийна 44 килограмм яькхай. Из дІалаьрхІача Іайха тІаийца укх шерара декхар Іа кхоачащдергдолга гуш да.

Ше гІулакх деча 19 Іаттах хІаранегара 2300 килограмм шура яькха декхар тІаийцад Манас. Из декхар айса кхоачащдергдолга-м хов сона, цхьабакъда из тІехкхоачашде дага я со, йоах цо. ХІанз дахканза дола аз леладу доахан дехкача кхы а лакхлургья денни буси йоаккхаш йола шура.

Шеко яц ший дош доярка Дикаевас чІоагІа леладертхиларах.

Б. ЗАНГАЕВ.

Котбаьннарашта—ЦІе байракхаш

Іалаьмате йоккхача вай Даьхен чухь санна, Нохч-ПалгІай мехка а шерра лелайир Майна хьалхара социалистически яхь.

Укх деношка Нохч-ПалгІай облсофпрофа президиумон халкъа боахама советон Майна хьалхарча яхьа итогаш йир. Юха а, 1958 шера IV-ча квартале а санна, РСФСР Министрий Советен ВЦСПС-ен карарах-кара тела цІе байракхи 212 эзар сом ахчеи делар Грозненски крекинг-завода коллектива (директор нов. Русанов, завкома председатель н. Силич), цо 1959 шерарча хьалхарча кварталах йоагІа валовой продукцен план 104 процентн товарни продукцен план 102,6 процентн кхоачаштъярах. Къахьегама овсарле 3 процент лакхъяьй, мехкдаьттан сийрда продукташ къоастаелга 20,1 процент айдьд, кІаьта арахецача продукцега дІабода мах 9,5 процент лохбаьб цу завода коллективо.

Яхье шоллагІа моттиг лаьцай «Малгобекнефта» НПУ III-ча промысла коллективо (промысла заведующи нов. Мамедов, промкома председатель нов. Конов). Цу коллективана совнархозеи софпрофеи карара-кара тела цІе байракх еннай, ахчан хьалхара премии а луй. Ахчан шоллагІа йола премеш еннай ацетонови заводеи Грозненски промыслови - геофизически конторани коллективашта. Ахчан кхоалагІа йола премеш еннай Грозненски ТЭЦ-а, «Октябрьнефта» НПУ шоллагІча промысла, совнархоза строительствон управленен автотранспортни конторан коллективашта.

ЧУХАРЕНКО,

Нохч-ГІалгІай облсофпрофа воккхагІа вола инструктор.

Таханарча ден сийна

Ханал хьалха 4 бетта йола продукци арахецара план кхоачашъяьй Грознерча № 7 йолча маслозавода коллективо, хІаьта планал совгІа дукхха продукци ара а кийцай.

Уж балха толамаш даха тха заводерча болхлой вІаштІехьадаьннад барт тайна, цхьоаІо йолаш уж хиларца, партен XXI-ча съезда решеннеш нийса кхетаярца.

Ше тІаийца Майна хьалхара социалистически лакхара декхараш сийленца кхоачащдьд завода лабораторерча нов. Ганозовас кулгалдеча бригадо а. Дукха ха йоацаш хиннача заводской комитета заседане лаьрхІар цу бригаданна коммунистически къахьегама цІи яла аьнна. ХІара сменах йола балха норма 115—120 процент кхоачаш ца еш болхло вац бригаде. Къахьегама дисциплина дика я цар, дукхагІа бараш сайрийна дешача школе а институташка а дешаш ба: анализатор Утолькова — школе, лаборантка Залыльдинова— институте, ишшта кхычахьа.

Цул совгІа тайп-тайпара йола профессеш хьаІомаеш ба хІанз лаборанташ. Бригадан кулгалдеча Ганозовас Іомаяьй шоллагІа йола сменни инженера профессии.

Таханара деза ди гІаьдбаха, дегаш гІоздаьнна белгалдоаккх заводерча болхоша. Укх шера дика толамаш дахарах республикан Сийлен Доска тІа яьккхай тха коллектив.

Болх кхы а дикагІа бе лаьрхІа а я из.

ШИБАНОВ,

заводской комитета председатель.

Сурта тІа: коммунистически къахьегама цІи яьккхача лабораторерча бригадера анализатор Сляднева Люба ший балха тІа.

И. Плиева сурт.

Керда колхоз

Урус-Мартановски районерча Харсеной яхача юрта керда колхоз вІашагІъеллай. «СССП XXI-ча съезда цІераха колхоз» аьнна цІи тиллай кердача колхозах. Цунна юкъе бахаб хІанзалехьа 40 боахам.

Дика даьгІенаш я колхоза. Дулха хьайбаш кхоабилген, хІаьта ишшта сомий бешамаш а нокхарий а леладелген да колхоза боахамцара керттера гІулакх.

Семилеткан хьалхара бІаьсти

(Очерк)

Апрельски Іуйре. Дикка хьаллакхбеннаб кхийтта боагІа малх. Нагнагахьа мара морх ца холуш къаьга я сигале. Цу хоза денача дено гІадига бераш коашка арадаьнна ловзаш, делаш лел. Аьшка бос болча лента хьисаце юкъ-юкъе голаш а етташ бода Старопромысловски шоссе.

Массехказза дахад тхо цу новкъа, хІаьта а хІанз хьалхара долхаш санна хеталу. Хоза тоаяьй из мехкдаьттан Грознен къаьнатІа йола йист. Къаьна промыслаш, аьнна цу моттигах тиллача цІеро а хьахойт хьалхара Грозне мехкдаьтта даккха доладаь моттиг из йолга.

ТІеххьарча шерашка доккхий гІирсаш хьалдаьд цига. ДепІаяьхкай керда болхлой поселкаш: Ташкала, Иваново, 36-гІа участок. Хоза тоа а яьй кхы тІа тоаеш а латт наькъа йисте гІолла яда моттигаш. Цу новкъа водачун хадданза бІара хьежа дог доагІа цита хьалдаьча лаккача цІеношта.

ВІаштІара даь цІеношш, уж хоза поселкаш кхоачалучча долалу зизаца тоаеннача сомий гаьнаша низткъа мара тхоннаш бІарга ца дойташ дагІа юрташка дечча тайпара даь кІир теха цІеношш.

— Ма хоза моттиг я яр! — йоах са новкъоста. Боккха чулоацам болаш да уж лоацца аьнна дешаш.

Кіеззига аьттехьа гола а техе хьалъовз никъ. ХІанз дика холу дукха гаьна йоацаш хьалхашка улла Грозненски района чуйоагІа Первомайск яха юрт. Из я из 1-ча Мая цІерагІа йола колхоз а.

* * *

Наькъа йисте гІолла юрта дІагарга гІортталца колхоза парникаш я. Рассадашка хьежаш боахк баьца даараш леладеча бригадан болхлой. Аьрдехьа хьежача ерригача арен а дай шоаш йолаш санна ягІа кІейчеи цІе бесарчеи зизашца хозъенна ядача бешамашкара сомий гаьнаш. Нагнагахьа еттача кирпичках детта а цхьадараш кІир теха а да юртара цІеношш. Щарна гонахьа ягІа хозленах дог ца Іабаш егІа хоза гаьнаш, хоза я гонахьара харташ а. Цу дерриганеша хетадолийт цу юртах, колхозах тиллача «1-гІа Май» яхача цІера чулоацамо маяккхара уж ерригa хозленаш йолаш санна.

Духхьал дІа а яха, тІаккха аьрдехьа хьа а хьайза сецар тха «М-72». ТІаккха мара хояланзар тхона аьрдехьа дагІача цІеношш тІа «1-гІа Мая цІерахча колхоза правлени»,— аьнна тІаяздаь вывеска.

* * *

Ийчура дІачуйоалача наІарах чу ваьлча заседанен зал яр. Эггара хьалха бІаргкхетаргболчча доаллар цу чу колхоза боахам дегІабоалабара ворхІ шерара план ловцаш дола, тайп-тайпарча басарашца хоздаь, «Ер хургда 1959—1965 шерашка», аьнна жерте а яздаь дола доска.

Доккхий декхараш да колхозо ворхІ шера чухь кхоачаще, аьнна тІаийцараш. Духхьал укх шера а сихха лакхде лаьрхІад цига хьайбай продукташ йоахилга, кхашкара ялаташ хьувкъаделга. Шура йоаккхилга укх шера 1672 тоннагеи 1965 шера 3132 тоннагеи кхоачаш лакхде лаьрхІад первомайцашца, хІаьта укх шера хІара фуражни Іаттагара 2600 килограмм шура яькха лаьрхІад. ХІанзалца цар даьхача толамаша хьагойт уж декхараш кхоачаще низ кхоачаргболаш колхозникаш болга.

Колхоза боахаме керттера дарех лоархІаш да баьца даараш леладара дакъа. Баьца даараш гулделга укх шера 2720 тоннагеи 1965-ча шера 4000 тоннагеи кхоачаде лаьрхІад цига. Шеко йоацаш да таргтарча шерашка Первомайскаха Грознера къахьегамхой баьца даараш цеи сомашцеи Іалашбеш йола керттера колхоз хургхилар.

... Колхоза конторе бухгалтер нов. М. С. Лопухов мара саг ваьлар.

— Тхона колхоза председатель вазар, — аьлар оаха.

— Тха Иван Петрович Іуйрийна ийс сахьат даллаца мара конторе хилаш, кхашкарча бригадашка гул из дукхагІа йолча хана, хІанз а цига ва из,—аьнна жоп делар тхона тха кердача хьаьшо. — Тахан кхоалагІа ди да тхо квадратно-гнездови хьисапе хьажкІаш цІае доладенна. Механизатораш цу гІулакха опыт йолаш бале а Иван Петровича ше тІавоацаш керда кха доладайтац, цига вахав из хІанз а, — аьнна тІатехар цо.

Дукха гІулакхаш да председатела. Семилеткан хьалхара бІаьсти. Хьалхашка латта декхараш къаьгга довзаш да. ЛоархІамерча гІулакхех дизза дІадоладаьдар Иван Петрович Таловеровс ший из апрельски ди.

...Доахан леладеча оттонни ферме Іаьсий доІаш боахка болхлой болча ворарир тхона Иван Петрович.

— Дукха ха яц сон новкъост Шнышкеи (колхоза парторганизацен секретарь — **С. К.**) хьажкІаш дІае трактораш дІайола а ялийта укхаза хьадаьхка, укхаззара гІулакх а даьннад тха, ераш йисте бовла боахк, — аьлар цо тхо вІаший дейзачул тІехьагІа.

Ткъо шу дизад хадданза цу колхозе новкъост Таловеров председатела болх беш вола. Ханна шовзткъе итт шерал тІехьаьнна из вале а доккха хьинар долаш, тахан ихийттара ваьннар санна кадай ва из. Йизача юхьара, лохача дегІара волча Иван Петровича цхьанне а аргдац цун йолчох ах мара цун ха я, аьнна.

— Мишшад шун гІулакхаш? — аьнна оаха шийга кхаьтача новкъоста Таловеровс дийцар:

— ГІулакхаш во даш, уж квадраташ вІаштІехьа ца йоалаш хьийзад тхо, хІанз дика вІаштІехьа даьннад из гІулакх, цІи-ахи норма тха механизатораша ца йоаккхаш ди дІадо-

Хьинарца, деналца къахьегаш хила

Руслан МУРТАЗАР.

ДУНЕН СИЙЛАХЬ ЦIЕЙ

Воацчох а поэт хул
хьо гарга кхаьчча,
Адамаш гIоздоаха
ЦхьоалагIа Май!
Мотт цхьаккха бац лаьтта
хьо хоаста ца деш.
Сий дола цIей?

Машар, ираз дахьаш
шера цкъа хьо доагIа,
Дунен къахьегамхой
машара цIей.
Хьо мукъа дезде
шоай бокъо йоаккхаш
ЦIий кIезга мийхкадац
тха даьй.
Ленина байракха кIал
турпал[illegible] къийсад цар,
Лергйс[illegible]а котало
герзаца яьккхай!

Шергара-шерга
дуне сийрда доахаш,
Iаламах тоалийя
хоза бIаьсти йоагIа.
Хьай маьлха зIанараш
кхо ца еш йоаржаяь,
Набарах нах боахаш,
хьо цунца доагIа.

Хьа лире зIанараш
дег чура даькъалъеш,
Дикахча уйлащца
дезду хьо оаха!
Маьрша хьо доагIалда
ЦхьоалагIа май!
Тха дегаьш гIоздоаха
машара цIей!

Грозный-гIала.
Апрель 1959 шера.

Сурта тIа: В. А. Рогожина коммунистически къахьегама бригада (аьрдехьара аьттехьа) М. П. Малик, А. Т. Равчев, Д. С. Мамонов, В. Ф. Пимичев, В. А. Рогожин, Ф. Ф. Ковальчук. И. Плиева сурт.

Дика совгIат

Дукха ха яц Карабулакерча бурув деттача конторерча мастера коммуниста М. Мальцевс кулгалдеча бригадо нормал тIехболча сухалца скважинашта бурув деттаргдолаш декхар тIаийца. Шоай торонаш лархIа а лаьрхIа укх шерара план ханал хьалха кхоачашъе декхар тIаийцар буровикаша. Цул совгIа цхьатарра 3—4 скважина бурув детта лерхI бригадерча болхлоша. Укх шерах юхе йисача хана планах 5152 метр бурув тоха дезача 6 эзар метр тоха, № 72 йола керда скважина ханал 18 ди хьалха бурув теха яккха, иштта кхыдараш.

Дукха ха яц нов. Мальцев керте латтача бригадо уж декхараш тIаийца, хIанзе а графикал дукха хьалха йода бригада. Апрель бетта скважина бурув тохара графикал хьалха а баьнна ханал хьалха кхоачашйир цар план.

Къаьстта дика къахьегарца белгалбаьннаб бурильщикаш М. Дмитриев, И. Бешенко, иштта кхыбараш.

— Ераш санна болча нахаца лоамаш кIалтIа даха а хала дац,—йоах мастера Мальцевс.

Таханарча дезача денна, бIаьстани къахьегамани Цейна дикача совгIаташца накъа енай из бригада: скважина 1000 метр бурув техад планах 800 метр тоха дезача!

А. БАКАЛЮК.

ЦХЬОАЛАГIА МАЙ

ЦхьоалагIа май дерригача дунен тIарча болхлой, къахьегача наьха деза ди да. Цу дийнахьа гIозбаьнна цIеча байракхаца арабоал СССР-ера беррига нах, иштта арабоал социализм еш йолча Китаера а кхы къамий демократически мехкашкара а нах./Дахача шера хинна дегаш гIоздоаха шоай толамаш тохк цар, шоай тоалуш латтача боахама хьиспаш ду цар, боахама паргIато а сердало шерра яржар а белгал ду цар. Советий адамий ираз, сий, цхьоагIо, толамаш сийрдда гуча хул ЦхьоалагIча май дезача дийнахьа.

Хьалхара май — сийдача маьлхе лепача зизай, сийнъеннача арений, сийрда даьннача лоамий ди да.

ЦхьоалагIча мая дегаш курадоал советий адамий: шоай Даьхенах, шоай толамех, шоай къамий ЧоагIа-ча цхьоагIонах доккхал ду цар. Доккхал-м ду, курал-м ю, цхьабакъда, сонта-м балац.

Советий адамашта хьалхашка дукха декхараш да, XXI съезде коммунистически парте белгалдаь декхараш. Уж декхараш кхоачашдар да—коммунизма гарга гIортар, наьха паргIато, ираз ёхы а совдаккхар. Цудухьа хIара советски саго таханшийна тIера Даьхен декхар шо мел кхоачашдаьд аьнна хьисап ду.

Советски Даьхено дерригача дунеанна баьккхаб адамий иразага, адамий паргIатонга, берригача наха юкъерча нийсхонга бода никъ. Вай Даьхенгара хьокхам ац дунен тIарча къамаша. Таханн коммунизме йода вай советий пачхьалкхе цхьаь яц: вайца демократически мехкашкара къамаш да, сийлахь-йоккха Китай я. Вай везача баьчча В. И. Ленина ма харра еррига Малхбоале, Африка, Къулбехьара Америка империализма дукъа кIалхара мукъайоалаш латт. Кхоане вай я, кхоане коммунизма кхоане я. Цудухьа, шоай юххера да гаргадогIа ловш, капиталисташ дерригача дунен тIом кийчбеш ба. Вай Даьхе, Советски Союза Коммунистически парти машар чоагIбеш, машар лорабеш я. Цу гIулакха а толам хургба вай.

Газета «Сердалона» а цун дешархошта а ЦхьоалагIа май цхьаькха гIулакх баьхьан а деза да. Цу дийнахьа—1923 шера ЦхьоалагIча мая арайыннай «Сердалон» хьалхара номер. Укх шерарча Май бетта 36 шу цуз «Сердалон»—газета. ЦхьоалагIа май хьатIадоагIаш газета «Сердалоно» баь никъ дагалацача дага дох ёрсий поэта аьнна дош:

Доаржде хьаькъалца дар, беркате цар,
Даиман дийна хургдар,
Баркал арца шоана къамо.

36 шера гIалгIашта юкъе доаржаду вай газето «хьаькъалца дар, беркате дар, даиман къахьегамхошта юкъе дийна дар:» сердало, хьаькъал, коммунизме тIабодача наькъа ешар доаржаду цо.

Вай «Сердало» газета даьча балхашта юкъера цхьа болх ба хIанзалца хам беш белгал ца беш биса — из ба «Сердалон» газето гIалгIай литературни мотт шербеш а бIаьхий беш а баь болх. Дунен тIа мел доалла дика хIама каралацарца: нохчий-гIалгIай диалекташца мел доала дика, хоза, аьлча къамаьла юкъе дужаш доала, вай уйлан кIоаргал, вай дега хетамаш, вайна дезар дика дужаш, хоза алийтара мел эша дешаш грамматически формаш юкъе йоалаярца.

2) Кхыча къамий, вай меттага диллача, эггара хьалха ёрсий къама дешаш а кхы грамматически формаш а шоай метта юкъе йоалаярца.

Уж баллаш, вайна ма хетта кхоачам болаш цаь деце а, дукха даьд «Сердалон» газето. Таханн ЦхьоалагIча мая деношка дагалаца деза, эггара хьалха арадаьннача «Сердалон» газета тIа «ЦхьоалагIа май» аьнна Альдиева Зоврбика Султана язъяь статья.

Цайдан хургда Султана хоза бувца мотт а цун дика уйлаш а йовзар.

Султан Мочкъи-Юртара гIалгIа вар, нана нохчо хиннай цун. Ше Ставрополерча гимназе дешаш ваьгIав из. Революционерашта юкъе дика болх бар бахьан долаш дIаваькхав из цу гимназера. Революци яьлле гIалгIашта а нохчашта а юкъе революционни болх беш хиннав из. Г. К. Орджоникидзена а С. М. Кировна а дика вовзар Султан, цар хьехамца бора цо болх.

Октябрьски революци яьлча, цун байракха цIенча цегаца, чоагIача деналца, доккхача хьаькъалца кIалатташ чакхвалар Султан. 1917—1918 шера Тирка тIарча Народни Совета нохч-гIалгIай фракце член вар из. 1918 шера августа бетта БуротIа лаьттача, 1919 шера Инаркъера БуротIа кхаччалца деникинцашта духьал лаьттача тIемашта юкъе вар из. Кавказ деникинцашна цIалаьцача хана нохчаша, гIалгIаша шоай лоамашка сог хьалчу баккхийтаназар кIайбарашка а цар гIончашка а. Цу хана деникинцех тувлалуш гIалгIай къахьегамхошта юкъе революционни балхаш деш вар Султан Г. К. Орджоникидзе хьехамца.

Советий Iаьдал Кавказе чоагIденначул тIехьагIа, гIалгIай мехка керттера балхаш даьд цо.

ГIалгIай къама юкъе гаьнарча ханара хьадоагIаш, паччахьа хана чоагIденна унзар лазар да пхьенаш. Ший ханахь пхьенаш ца леладеш цхьаькха къам а хиннадац дунен тIа. Цхьабакъда, нах кхетамга баьлча, къамашта юкъе паччахьалкхен Iаьдалаш эттача, къаьстта советий Iаьдал долча мехкашка вIалла хила йиш яц пхьенаш, довнаш, чIираш. Къама дийнача, цIенча дегIа тIа бIехьа чов я пхьенаш, чIираш, довнаш.

Нохч-ГIалгIай дегашка даиман дийна хургволча Г. К. Орджоникидзе Къилбеседерча Кавказе Советий Iаьдал чоагI ма делланге, 1920 шера, араяьккхар пхьенаш дIадаха комисси, Султанах председатель вир цу комиссе.

Пхьенех, чIирех, довнех доала зе нахага гойташ, къахьега нах сийрда боахаш, цар кхетам лакха боахаш, сий долаш чакхдаьккхар Султана а цун новкъосташа а шоашта тIадилла доккха гIулакх. Цу хана денз лаьрIлуш доагIа пхьений гIулакх гIалгIай мехка, цхьабакъда, хIанз а цун юхкаш йиса йоахь наха юкъе. Ала дезий: уж юхкаш шоай овлаш а тIехьа гаьна ца йоалийташ дIаяха еза, аьнна? Ца аьчча а гуча цеций из гIалгIашта?

Ноанахой нохчий хиларах нохчий мехка лийннача Альдиев Султана дика ховра вай наьха мотт. Цо къамаьл деш, цун хIара дош наьха дег чу дужар. Даиман нохчий, гIалгIай дегашка дийна хургболча Г. К. Орджоникидзеца а С. М. Кировца а леларах, цар къамаьлаш хазарах, кхы а шаьр белар Султана бувца вай наьха мотт.

«Сердало» —газета дешархошта, цу газетаца болх беча наха пайдан хургда Султана цу газета хьалхарча номер тIа «ЦхьоалагIа май» аьнна цIи йолча статья доакъош дийнача: (хIанз долча алапашка, орфографи да хувцаш ешу оаха уж доакъош); цу доакъой чулоацамгара а пайда баргба царна.

ЦхьоалагIа май.

Май цхьоалагIа ди дунен йиъ меIинге болх беча наьха деза ди да, хьал долча а наьха хьацарах бахача а наьха таьзета ди да.

Цунга хьажа, цу дийнахьа цхьа тайна шоай цхьоагIонах боккхий беш, цхьа дезал хинна, маьлха сердалонга, ешлеца новкъа арабаьнна ба, шоллагIа тайна цIеношка чулежкъаб, дег чура эгIазал гаьнна кер чу ложжъаяьй.

Шера лайна Iазап, шера чукъийла бала майра, цхьан чоагIача оазца, кхераме бирсача дегаца дерригача болхлоша кхейко ди! (Капиталистий мехкашкар гIулакх да из Альдиевс цувпар). Массанена сийрда хьакхийтта, баьде чудизад хьо, набахтеш юзаш. Массане цIий Iодахад хьо бахьан долаш!

ХIанз а, цхьа ёрсий Совета мохк мара цхьаькха а мотти яц укх дунен тIа, паргIата ЦхьоалагIа май дезде йиш йолаш.

Шерий эзарашца къувсаш лаьтта гIийлача наьха бокъо торгйолга гуча даьннад адамашта, хет, Iодода хий урагIа гIоргда аьлча мо мара из иштта дац, аьнна, кIезига кхеташ вола саг тешаргвац...

«...Уйла ел, гIалгIай: лаьттан, лозма кер бийлле, форда бух тилле, дунен ганз ка маьршача (дошув, дотув, алмаз, нефть), маьлха сердалонга дешаро ма йой!

Машинаш, форда а сиглен а кемаш, электричество, телефон, радио—дешаро ма йой!

Цудухьа дешанза саг баьде, бIаргаш цайна ма вий!

БIаргаш дайнача сагах дика новкъост хулаш мо мара, дешанза долаш пайда бергбац вай воашта а, лоалахошта а, революцена а.

Деша, йоах вайга хьаькъало.
Деша, йоах вайга замано.
Деша, нах хила, аз тIадожо шоана! —

Йоах вайга Советий Iаьдало.

Дешар — заман тур, дунен дIоагIа да. Моаршал хилда мискачa наьха, болхлой гIулакха шоай синош а хьаькъал а дилла лелча новкъосташта.

Къоабал а сий долаш а хилда массаза а болхлой деза ди. Сий ма довлда гIалгIай кердача йоазон, тIехье даькъала хийла цун!»

Таханн вай ЦхьоалагIча мая ди дездеча хана, гIалгIай йоазо а «Сердало» газет а арадаьнна 36 шу дуза ди дездеча хана, дагалаца деза Советий Iаьдал бахьан, коммунистически парте доал бахьан нохчий, гIалгIай мехка хинна толамаш, ираз, сий: дагалаца беза Октябрьски революце гIулакха бахьан, сий долча революцен тIемашка шоай дегIамаш лаьттах дахийта нах, Даьхен тIем тIа байна нах, дагалаца беза таханарча ираз, сердалонга вай доал а де къахьега нах.

«Даькъала хийла вай Советий Социалистически Даьхе!

Даькъала хийла вайна доал ду, вай коммунизме дуга Коммунистически парти!

Даькъал хилда, ЦхьоалагIа май!» Иштта, цешаца йисте йоал Альдиев Зоврбика Султана статья.

Д. МАЛЬСАГОВ.

Первомайски вахте ба железнодорожникаш

Республике эггара хьалха ворхI шерарча плана фонда лицевой счеташ е болабелар грозненски вагонникаш. Цар хьокхама тIехьабаьлар железнодорожникаш, нефтяникаш, строителаш. ЦхьоалагIча мая сийна шоай лицевой счете 180 сом ахча Iоадаьд цар.

ВорхI шерара план ахоачашъеш, железнодорожникаша 134 рационализаторски предложени елар. Царех цхьаяраш производствона юкъе-йоалайир. Цар паччахьалкхенна 46 эзар сом пайда баьб. Грозненски гудермесски локомотивни депошка коммунистически къахьегама бригада цIи яьккха къовсам лоаттабеш 15 бригада я. Из цIи яьккхай цига йиъ бригадо.

Локомотиваш лелаераша еза-йоккха поездаш лелаяреи доагам ахоадреи хьакъехьа къовсам лоаттабу. Шоашта йоагIача нормал совгIа 65 поезд а йигай, 30 поездаца бахьаьл дукха мухь а бихьаб тепловозникаша Табачнеи Стрелковси, хIаьта Романовскеи Долбневси 52 поезд а йигай, 38 эзар тонн мухь а бихьаб.

Грозненски тепловозникаша Шкутовси Михайловси 32 тонни гудермесски тепловозникаша Клашкоси, Пронинеи, Котенкоси 24 тонни доагам ахоадьд.

ЦхьоалагIча мая сийна каспийски параходствон «Азербайджанец», «Тюленин», «Иосиф Сталин» яхача танкерий экипажаша мехкдаьттан продукташ дуклагIа дIаклахьа яхь лаьцай грозненски гудермесски железнодорожникаша.

Гудермесски машиниста н. Олейниковс морякашка яздир: Махачкале дIа а дигара юха а поезда йоагIача нормал совгIа 800 тонн мехкдаьттан продукташ кхаьа, хIара бетта цхьацца тонн доагам аходе, дийнахь-бус локомотивага 1000 километр никъ байта декхар тIаэц, аьнна.

Машин-наькъа Грозненски отделенен железнодорожникаша шоаш ЦхьоалагIча мая сийца даьхача толамех рапорт тел. Цар семилеткан фонда лицевой счете хIанзехьа а 481 эзар сом ахча Iайнад. Цу гIулакха юкъе дика даьхьа лаьцад коммунистически къахьегама ударникаша весовщикаша Кисельмана, Перелицас, Саввина, стрелочникаша Золотовс, Воробьевс. Дика къахьег Гудермеса железнодорожникаша а. Мухь айгIа тIаботтар бахьан долаш 257 вагон мукъаялийтар цар. Уж ише поезда вагонаш я. Духхьал весовщикаша Д. Владимироваси, А. Кочетковаси мукъаялийтар 77 вагон.

ЦхьоалагIча майна дика наькъа бахар вай путейцаш а. Наькъа мастераша Кули-Байрама, Кривопуста, Драгуновс а цар коллективаша а беча балха цика мах бир.

Железнодорожникаш, социалистически яхь а лоаттаеш, шоай семилеткан фонда лицевой счет тIа-тIа дукхагIа хьалйина чоагIо ях ба.

В. СЕРГЕЕВ.

Декхараш толамца кхоачашдергда

Кхашкара лоа дIадала дата а дацар тха звено кхашка удобренеш яхка йолаеннача хана. ДукхагIа долча даькъе кхо а долаш 120 тонн удобренеш ехкай оаха тхоай участка тIа. Гурахьа аьха лаьтта кийчде бIаьстI-м лаьттара лоа дIадаларца деррига лаьтта аьхар оаха, хIаьта лаьтта оахача хана хадданза айса бIарг а локхаш оахам дика а дайтар аз. Аьха даьннача лаьтта шозза мажха баьккха из кIаьд а дир.

12 саг ва укх шера са звеноца. Берригаш дика къахьегаш, кхашкара балхаш дика довзаш, хьинар долаш болхлой ба уж. Къаьстта дика къахьегаш а къахьегама дисциплина дика йолаш а ба царех Мержоева Марем, Яндиева Надифа, Хамчиева Мовли иштта кхыбараш.

Укх шера оаха доал де хьанйца участок 12 гектар хьажкIаши 15 гектар пIдуаргаш я. Соахка оаха доал деш хинначул дуккха кIезигагIа я укх шера тха участок, хIаьта укх шера мо дика кийчо е вIаштIехьа а даьнна дацар тха соахка. ХIаьта а юкъера лаьрхIача хIара гектара тIара 55 центнер йоаккхаш хьажкIаш яьхар оаха ерригача оахош лелаяьча 42 гектара тIара. Цул совгIа 26 гектар пIдуаргаш 8 гектар мошача доакъара йийна хьажкIаши а яр оаха лелаеш.

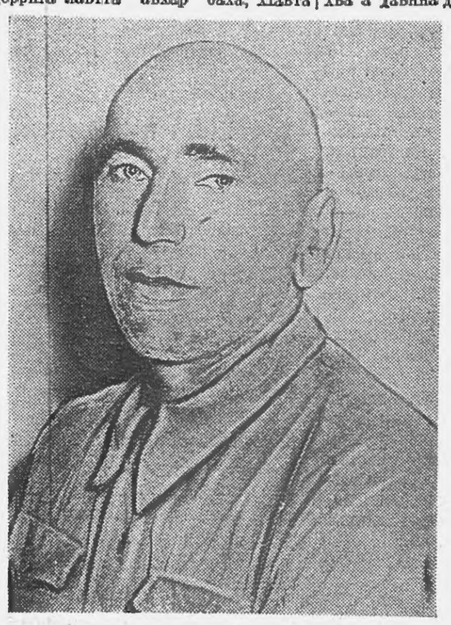

Соахка гIалаташ хилар тха дукха. ТIехьагIа мара гучадаланзар уж тхона. Царех керттера дар боагIача хана макха баккха тха вIаштIехьа ца далар дар. Цудухьа, тхо макха баьккха довлале оасарах хьалдизар ахаш. ХьажкIаша degI хийцача уж оасарах мукъа йоахаш дар тхо. Ала дезаш да цу оасаро юха теха хьажкIаш бокъонца метта ца йоагIаш цхьа ха дIаяха хилар.

Уж гIалаташ укх шера хулийтаргдац оаха, хIаьта оахош тIаийца декхараш толамца кхоачаш а дергда оаха.

И. ЯНДИЕВ,
«Ингушски» совхоза пхелагIча отделенера хьажкIаш лелаерий звеньевой.

ХIара денна къовсам лоаттабеш

Доахан дийтта льнначул тIехьагIа, бе къоалами каьхати а доаллаш, цхьа хIама яздеш, лоархIаш хул каст-каста Урус-Мартановски районерча «Красноармейски» совхоза 2 отделенен доярка Арсамикова Марият. Цхьа хIама дага доаллаш из хилар а зийна, новкъосташа сен уйла ю Iа аьнна шийга хьалтача, аз лоархIар-м баьча балхах айса доажкхар дац, аз лерхI ворхI шерарча плана хьалхарча шера тIаийца социалистически декхараш мишта кхоачашду. Уж декхараш кхоачашдара гIулакхаш дика ца лелаш хиларо уйла айт сога,—аьлар Марията ший новкъосташка. — ТIаийца декхараш кхоачашде хIара денна къовсам лоаттабе беза, шура йоаккхилга лакхде йиш мел йолча торонех пайда эца беза. Из духхьал аз цхьанне даь ца Iеш, ерригача фермо а де деза хIама да, — аьлар цо дIахо.

Январь бетта из хьожаш бола 14 етт лаьрхIа хIара Iаттагара дийнахь-бус йоаккха шура 3,9 литр хилар, февраль бетта — 5,6 литр, март бетта— 8 литр совгIа хIаьта апрель бетта хIара Iаттагара лаьрхIа дийнахь - бус йоаккха шура 10 литр хилар. Нагахьа санна хьалхарча квартале хIара Iаттагара юкъера лаьрхIа яьккха шура 620 килограмм хиннаяле, апрель бетта 25 циннахьа цу доахангара цхьан Iаттагара юкъера лаьрхIа яьккха шура 256 килограммага кхоачаш яр. Семилеткан хьалхарча шерара план толамца кхоачашъе хIара Iаттагара лаьрхIа 3 эзар килограммал кIезигагIа йоацаш шура яьккха еза. Иштта йоах из Арсамикова Марията а.

Доаханна мишта дикагIа гIулакх дергда а доахангара мишта дикагIа шура йоаккхаргьа а Марията гара йомадеш дукха дояркаш я. Масаьл, хьалхагIа тIехьа юсаш хинна дояркаш Машаева Ванати, Машаева Малика, Алибекова Асма, Усманова Малика хIанз совхозе дикагIа бола дояркаш а хинна дIаэттаб. Дийнахь-бус хIара Iаттагара йоаккха шура 7,5-негара 8,5 килограммага кхоачийт цар. Шоаш тIаийца декхараш сийленца кхоачаш а ду.

А. ПАЛЬЧАК.

Безаме да студентий вахар

ТIехдика дешарцеи общественни балха юкъе дика даьхьа лацарцеи таханарча дезача Цейна наьха баьхка студенташ дукха ба Нохч-ГIалгIай паччахьалкхен педагогически институте.

Историко-филологически факультета 2-ча курсе дешаш ба Даккильгов ИбрахIими Мамилов Суламбики. Дика дешарца, общественни балхах даьхьа лацарца белгалбаьннаб уж. Цхьан труше дешаш ва уж ший студент. Цхьана хилар уж Казахстане ялаташ чузца бахача хана а. ХIанз институтерча нохч-гIалгIай ансамбле даьхьа лоацаш, гIалгIай меттала арацулача «Дешар — сердало» яхача института пенгазета редколлегеш членаш болаш ба ИбрахIими Суламбики. Цул совгIа кхы тайп-тайпара долча института газетий редколлегешта юкъе балхаш деш хьабоагIа уж.

Шоаш институте деша баьхкача хана денз тIехдика дешаш а общественни балхах даьхьа лоацаш а ба 2-ча курсера студенташ Битиева Хьавах Тимаев Вахеи. Группан профорг я Хьава, хIаьта Ваха ВЛКСМ комитета член ва.

ЦхьоалагIча курсе мара бац студенташ Касьянова Ларисеи Селин Владимири. ХIанзе а хьахьекхад цар бокъонца болча советски студентех доахка сий дола гIулакхаш: тIехдика дешарца, общественни балхаца, иштта кхыдолча гIулакхашца.

Падбаха, сакъердалуш, вай езача партенна а правительственна а баркал оалаш накъа баьхкаб тха институтера студенташ таханарча бIаьстан а къахьегама а цIейна.

М. ШИШХАНОВ.

Сурта тIа: (аьрдехьара аьттехьа) Н. Даккильгов, С. Мамилов, Л. Касьянова, В. Селин, Хь. Битиева, В. Тимаев. И. Плиева сурт.

дац хIанз, царех ба трактористаш Г. Никитини, Ю. Ахвердови иштта кхыбараш.

— ХIанз дукхха аттагIа я тхона,— йоах цо дIахо — кхоачам хиллал техника нийцай, хIаьта трактораш, сеялкаш, кхыйола юрта боахама машинаш укх шера дика тоаьяьй. Бакъда мастерскеш дика вIаштIехьа яьха даьннадац тхо, ужаш а мел эшача инструменташца, запчастешца, станокашца, кхы мел йолча оборудованешца IалашъяьнъдаргдатхоКастта.

ЧоагIа degIаенай Первомайск укх тIехьарча шерашка, тоаденнад цига болхозникий культурни вахар а. детаслеш, радиоузел, библиотека я юрта, хьалъеш латт колхоза клуб, чуйилла йолаяьй газ. Из деррига а колхозникаша шоай кулгашца даьд.

ХIанз кхашка болх беча бригадацара колхозникаш бIаьстан балхаш кхоачашдеш ба. Лоацача ханашка бIаьстан балхаш йистедоахилга — из да хIанз эггара лоархIамегIа дола декхар. Из дика кхетадеш ба колхозникаш.

— Баьца даараш леладеча бригаде даха цига фуд-малад хьажа деза тха хIанз. Семилетка пхе шера кхоачашъяра тIехь лоаттабу оаха къовсам, — аьлар Иван Петровича тхо вIашагIкъасташ.

ЛаьгIо тата а даь болх бе болабелар цун «Газ-69» мотор.

II

Из деррига а дагадехар сона «Ингушски» совхоза кхашка хьажкIаш дIаовзаш болхлой бIаргьбайча. Дагадехар, уж шаккхе а боахам, колхозни, совхози шоаш вIашагIдехка тайп-тайпара ханаш йолаш дале а, тайп-тайпара торонаш йолаш дале а, цар degIадахкар цхьатарра цеце а семилеткан укх хьалхарча бIаьстено хьалхашка оттадаь декхараш цхьатарра кхетадеш уж хилар, цхьатарра цар лоархIам беш уж хилар, шинна а боахаме къахьегаш болла болхлой — вай советски нах гIилар бахьан долаш.

Доккхий декхараш да совхоза болхлоша ворхI шера чуъь кхоачашде аьнна тIаийцараш.

Ялат доаккхилга дIадахача шерацца нийсдича 1959 шера 164 процента лакхде лаьрхIад совхозо, хIаьта 1965 шера доаккхаш дола ялат 23580 тоннага кхоачаш хургда. Из да 1958 шера хинначчул шозза дукхагIа. ЧоагIа degIадоагIаргда совхозе хьайбаш леладар. Дулх даккхар 8,9-эзен, шура яккхар 4,6-эзен фуаш гуддар 11,5-эзен лакхде лаьрхIад совхозо 1965 шера. Уж декхараш 4—5 шера кхоачашдара шерра социалистически яхь йоаржаяьй совхоза болхлоша. Шоай низи хьинари кхо ца деш уж декхараш ханаг хьалха кхоачашдеш ба хIанз совхоза къахьегамхой.

Семилеткан план толамца кхоачашъяро Iалаьмате чоагIа айбергIа совхоза боахам, торо хулийтаргьа болхлой вахар тоаде.

Дикача хьокхамашца дIахьу совхозо семилеткан хьалхарча укх бIаьстан балхаш а. Планах 6429 гектар лаьтта аьха лаьрхIа хиннача совхозо лоацача хана 6570 гектар оахам даьд укх бIаьсти, 1400 гектар пIдуаргаш дIае лаьрхIа хиннача 1499 гектар дIайийнай, 4000 гектар гаргга хьажкIаш дIайийна бовла а боахк. Лаьтта аьха а даьнна беррига низ ялаташ дIадера тIаберзабаьча хана а кхашка хадданза болх беш 48 трактор яр, 32 сеялка яр, 252 болхло вар. Низ а хьинар а кхо ца деш къахьег совхоза болхлоша семилеткан хьалхарча шера тIаийца декхараш толамца кхоачашде гIерташ.

Совхоза йиъхIа тIа отделенера Гуноев Iумарас хьалхе лелаеш йолеи пхелагIча отделенера Яндиев ИбрахIима хьалхе лелаеш йолеи иштта кхы йолеи хьажкIаш лелаяра опыт йола звенош шоай участкаш тIа хадданза бIарг тIалоаттабеш макха боабехилга, дисковани елга, ялаташ дIадувлга агротехнико маяхкара де гIерташ къахьегаш я.

Йоккха бIаьсти я яр она кхаьчар. Партен исторически XXI-ча съездо хьалхашка оттадаьча Iалаьмате доккхийча декхараша са мел доаллачун лог ураоттадича санна хеталу кхашка кхехкаш латтача балхашта бIарахьежача.

— Беррига низ оарцагIа баьккха, деррига хьинар тIадахийта сихагIа бIаьстан балхаш йисте даха гIерташ къахьег тха отделенен болхлоша, — йоах совхоза пхелагIча отделенен управляющес Хаматханов. Согиша. — Дикка ха я юрта боахама болхлошца аз болх бу, бакъда укх шера санна дог айденна, ерригa уйла тIаяхийта, чуийнна наха къахьегаш дайнадац сона. Из да укх шерара бIаьстан декхараш бехктокхаме а, лоархIам болаш а долга.

Коллективаца болх бе а цун хьалхе лелае а, балха юкъера кхоачамбоацараш зе а уж дIадаьха болх тоабе а, нахаца Iымерза хила а царна эшачун, доацачун йоакхо е а ховргдолаш, ший болх дика бовзаш кулгалхо ва нов. Хаматханов. Цудухьа хьинаре къахьег отделенен болхлоша а.

Опытни тракториста Котив Мовлеи цунцарча сеяльщика Арсамаков Iумареи шоай агрегатаца ялат дIаде доладегча гIоне дийнахьа шишша норма йоах. Сиха Iомайир механизатораша квадратно - гнездови хьисапе ялаташ дIадера способ. Квадраташ нийса хулаш а сиха дIайийна а баьлар уж гидуаргаш, хIаьта хIанз хьажкIаш дIайийна бовла а боахк.

* * *

Дика хьокхамаш долаш ялаташ дIадера балхаш дIахьу цу отделене къона механизатораш Хамхоев Бориси, Хамчиев Махьмадсалих, Гуражев Махьмади керте латтача комплексни механизацен звеноша а.

БIаьстан балхаш сихагIа йистедахар боккха лоархIам болаш гIулакх да. Цудухьа «БIаьстанарча дено бIарчча шу кхаьбад» яхача халкъа кицо маяхкара чоагIа терко ю цу гIулакха хIанз юрта боахама болхлоша, ерригa уйла тIаяхийтай цар сихагIа уж балхаш йисте дахара.

С. КОТИЕВ.

Доазол дехьара

Даьча хоржамашка Японен демократически низий баьнна толам

ТОКИО, 27 апрель. (ТАСС). Iаьдала моттигерча органашка хиннаача хоржамий итогий хьакъехьа яь заявлени «Акахата» яхача газета таханарча номер тIа кепатеха араяьккхай Японен Коммунистически партен Центральни Комитета Президиумо. Заявлене тIа белгалду, хоржамаш хилале хьалххагIа либерально-демократически партес харцонни йоахарийн кампани йолаяь хиннайоллашехьа а, моттигерча собранешка 25 процент моттигаши хIаьта цхьаццанахьа, хьалхагIа цу морча собранешка 20 процент моттигаш мара ца кхоачаш хиннача, кхыметтел 30 процентал совгIа моттигаши йоахаелар демократически низашка, яхаш. 12 ший викал ва хIанз Японен Коммунистически партен моттигерча собранешка.

Уж толамаш пи-шегI хиннадац, йоах, КПЯ ЦК-а Президиумо. Цар хьахьокх американски империализман лерах йодача либерально-демократически партен къаманна духьаларча а халкъашта духьаларча а политиканна Японера адамаш тIатIа цуккхагIа раььа доацаш а духьала а хилар.

ДIахо белгалду Президиумо, мехкарча демократически низаша кхы а доккхагIа толамаш доахардгар дIадахача хоржамашка, нагахьа санна социалистически партес ше массаза а лелаяь политика дIачакхъяькха хиннаяларе, яхаш. Цхьабакъда, социалисташ либерально-демократически партех цIакхийтта хиннаб 9 префектуре губернатораш хоржача хана. Дерригача демократически низашца, Японен Коммунистически партеца а тIехьа, цхьоагIо а йолаш шоай гIулакх дIачакхдакха тиганзар цар Токиен Хоккхайден. Цу районашка губернаторалла харжа оттабаь хиннаб социалистически партен кандидаташ.

Японен Коммунистически партен ЦК Президиумо цIаькха а тIахьех социалистически парти, социалистически коммунистически партеш юкъе а йолаш, мехкара деррига патриотически демократически низаш майрра вIашагIтохара наькъа тIа ялара.

Бхилайски металлургически завод

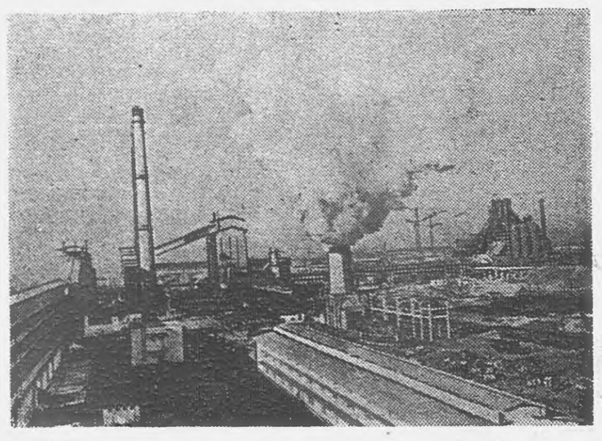

1957 шера советски специалистий новкъосталца Инде хьалъе йолаяьй Азерчарех эггара йоккхагIа йола Бхилай яха комплексни механически завод. Шера цхьа миллион тонн болат лоаладе низ ба цу завода. Заводе хургья коксови, доменни, болат лоаладу, прокатни цехаш, агломерационни установка.

Завода цхьа дакъа болх бе доладеннад. Феврале арахийцаб хьалхара кокс, лотаяьй хьалхара доменни пишк, хьалхара чон арахийцад. Март бетта ший проектах мел бола низ тIабахийтаб домнас. Сихъяь хьалъеш латт мартеновски прокатни цехаш, вIашагIйохкаш латт вож коксови батарейни доменни пишкаш.

Балха кердача тайпара йола механизации автоматизации е оттадаьд советски проекташа. ХIанзарча советски оборудованеца кийчъеш я цехаш.

Сурта тIа: хьалъеш латтача завода сурт.

А. Стужина сурт. ТАСС фотохроника.

США-а паччахьалкхен секретара даь къамаьл

ВАШИНГТОН, 28 апрель. (ТАСС). Селхан самолетаца Вашингтонера 29 апреле Париже хургйолча малхбузехьарча йиъ державан кхыча мехкащарча гIулакхий министрий совещане вахар США-н паччахьалкхен секретарь Гертер.

Аэропорте ше самолета тIаховш Гертера аьлар, «Женеве хулча йиъ державан совещане гучадала тарлуча германски проблемаца дувзаденна долча керттерча дешай хьакъехьа Малхбузехьено цхьана кхоачашдергдола гIулакхаш» хьадда къоастаделга хургда йиъ державан кхыча мехкащарча гIулакхий министраша Париже дувцардгдола керттера дош, аьнна. Женеве хулча кхыча мехкащарча гIулакхий министрий совещане нийслургйолча «чоалханеча проблемашта тIадолхача керттерча наькъий» хьакъехьа хIанзле а «боккха болх» а баьб барта а яьхкай малхбузехьара державаш.

Женевера кхаь державан совещани

ЖЕНЕВА, 27 апрель. (ТАСС). Ядерни герза тохкамаш делга дIадаккхара хьакъехьа вIашагIкхийттача кхаь державан совещане аргIанна йоагIа заседани хилар тахан.

СССР викал волча посола С. К. Царапкина Iойийшар СССР Министрий Совета Председателе Н. С. Хрущевс США-н президентага Д. Эйзенхауэрген Англен премьер-министрга Г. Макмилланагеи яхьийта посланеш. Советски делегацес предложени еннай, хIара шерра-шера СССР-а территоре а цу тайпара США-ни Англени цар карарча кхыча мехкийн территорешка а хьалххагIе а оттадаьча боараме инспекцеш яра хьакъехьа барт бара.

Совещане дакъа лоацаш хиннараша тахан статья тIаийцай договорца дакъа лоацаш бараша контрольни системаца бергболча балха декхарий хьакъехьа. США-н делегацес статьян проект елар контрольни системанна ергйолча финансироване хьакъехьа.

Китайски Халкъа Республика. Яньцзи Яньбянь яхача уезде —Корейски автономни округе (Гирин яха провинци) дIадувш долча дугах 80 процент дуга дIадувча машинашца дуврга укх шера. Моттигерча хьу чакхйоахача Лунцзиньски заводо апрель бовлехьа арахецаргIа листта дуга дIадувргдола 800 машина. Лебедкас йолайолийташ йолча цу морча цхьаа машино дийнахьа 1,3 гектара тIа дуга дIадув.

Сурта тIа: завода коа латта дуга дIадувш йола машинаш.

Лю Эньтая сурт. Синьхуа агентство.

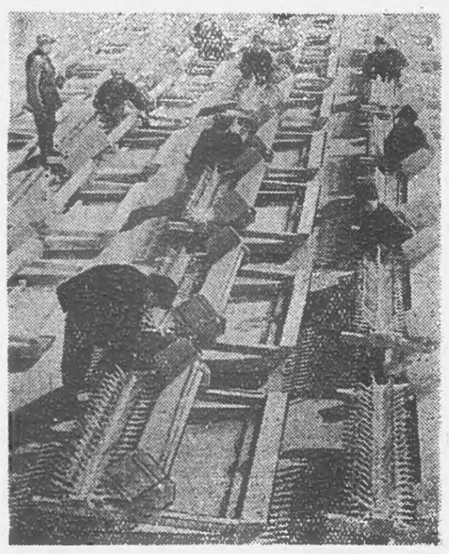

Сийлен цIи яккхара тIехьа къовсам лоаттабераш

Дукха ха я Грозне «Межгородни переговорий» станци йола. Ший гаргарча, бовзача, безача нахаца, вай мехка моллагIча миIинге уж бале а, моллагIча хана а къамаьл де йиш я цу станцера. Кхыча городашка, районашка бахача нахаца къамаьл де баьхкача наьха гIулакхага дика хьожаш, цар дена гIулакх ездий чакхдоаккхаш ба станцера телефонистташ.

Биъ бутт совгIа ха я станцерча телефонистташа къаьстта бригада вIашагI а елла «Коммунистически къахьегама бригада» аьнна цIи яккхара тIехьа цар къовсам лоаттабу.

Дукха керда хIамаш доаладаьд цар шоай балха юкъе: рационализатораша Шведовасн, Гофштейнен, Буликен, Сагаманянен яьча предложенеех приемник а йоацаш гаьнарча станцеца къамаьл дулуш йола керда приспособлени яьй цар. ТIехьарча хана Москверча станце гIолла къулбехьарча Сахалинскен, Магаданен, иштта кхы гаьнарча районашца къамаьлаш де вIаштIехьа доал. Станцера къамаьлаш де вена саг, хьалха мо цхьан сахьата хьежа ца везаш, 15 минут ялалехьа цун къамаьл де йиш хул, иштта вIашагIделлад станце телефонисткай квалификаци лакхъю, связа керда техника Iомаю занятеш елга з.

Таханарча ден сийна яьржача социалистически яхье къаьстта чIоагIа тоабаьб коллективо ший болх. Iалаьмате раььа болаш, станцен болхлоштта чIоагIа баркал оалаш хул, телефонаца шоай гаргарча нахаца къамаьл де тухаш бола нах.

Дукха ба цу коллективца белгалбаьнна дика болх беш бола телефонисткаш. Царех я Беспалова Софья Леонтьевна. Шийтта шу да цо цита болх бу. Массехказа совгIаталли благодарносташ еннай, хIаьта СССР связа Министерствон Сийлен грамота а еннай цунна.

Иштта дика къахьегаш ба къона телефонисткаш комсомолкаш Аверина, Боркова, Тараканян. Царех хIаране денна йола, станце гIолла нахага къамаьл дайтара нормаш тIехкхоачашъю.

Станцен ерригача коллективо 4 бетта йола ший балха план 110 процент кхоачашъяьй.

— «Коммунистически къахьегама бригада», аьнна цIи тиллийта лоаттабу къовсам кхы тIа а чIоагIбергба оаха,—йоах Софья Леонтьевнас.

Шеко яц из сийлен цIи цар йоаккхаргхиларах. Теша метаргволаш да цар дIахо йодача хана кхы тIа а къахьегама керда толамаш доахаргхиларах.

Р. МУЦОЛЬГОВА.

Парк кийча я хьаьший тIаэца

Грозненча къахьегамхошта чIоагIа дукха езаш салоIа моттиг я С. М. Кирова цIерах йола культуран Парк.

Дика кийчо яьй парка болхлоша къахьегамхой тIаэца. ЧIоагIа хозъяьй парк эизаша. Цар 0,5 гектар моттиг дIалоац.

Укх аьхкий парко бергболча балха плана тIа дукха керда формаш лерхI. Цхьан павильона чу «Кагирхой городской клуб» хьаелларгьа. Уклаза кагирхой вIашагIбетталургба Iилманхошца, артисташа, писателаша, дикагIа болча болхлоша.

Партен XXI-ча съезда решенеш дикагIа йовзийташ вечераш а хургьа, вай мехка а Нохч-ГIалгIайчен а промышленноста, юрта боахама толамаш тойташ тайп-тайпара выставкаш а ергьа. Парка балха юкъе йоккха моттиг дIалоацаргьа лекцеша. Кинолекторе чу кинофестивалаш хургда, укх шера духхьашха арадувла долалургда радиогазета, хьаделларца керда эттракционаш. Июль бетта Грозненча багирхой 6-гIа карнавал хургьа.

Дика салоIам бергба укх аьхкий къахьегамхошта республикан филармоне. Цун симфонически оркестро 50-нел тIех концерт лурда. «Баьццара театра» сцена тIа концерташ терг да Нохч-ГIалгIай иллейн халхарийн ансамбло. Грозненча артисташа, художественни самодеятельносте дакъа лоацараша, иштта Москверча, Арменерча, Азербайджанерча, Гуржий мехкарча а иштта кхычахьарча а артисташа.

Тахан, 1-ча Мая грозненцаш хьоашалгIа бех парко.

Р. АЛИМОВ.

Студентий доттагIал

Грознен ерригача предприятешеи учрежденешеи санна Китайски Халкъа Республика йилла ди дездир Нохч-ГIалгIай педагогически институто а. Цу хана Грозне практике кхинна Московски мехкдаьттан института аспирант Ли Чжоа-Жень вийхар оаха цу вечере.

Студенташа нов. Ли Чжао-Жена совгIата института «Iилман запискаш» делар. Китаерча доттагIчо из совгIат Пекински педагогически Университета дахьийтар. Дукха ха йоацаш тха комсомольски комитетага письмо дайтад цу университетерча студенташа. Цар тха институтерча хьехархошта а студенташа а шоашта совгIат даларах баркал йоах. Дег тIара баркал йоах Китаерча студенташа вай партени, правительствони, дерригача советски халкъан шоашта социализм хьалъе новкъостал дарах.

Из Китаерча доттагIий хьалхара письмо дац. Массехк шу да Пекинерча студенташен оахеи вIалии письмош яхьийта. ХьалхагIа Пекински педагогически университете эрсий литература хьехаш хиннача тхоай института хьехархочунга В. Б. Корзунага письмош яздора оаха. ТIаккха студенталла язде даьлар тхо. Иштта доладелар из гIулакх. Дукха а хоза а язду тха доттагIаша шоаех. Цар дувц шоай дешарах, вахарах, шоаш са мишта лоI, эрсий мотти советски литературен мишта Iомаду. Дукха ха йоацаш Пекинера цIавенача В. Б. Корзуна а дийцар тхона Китаерча студентех. Цунга совгIата лаьрхIа ЦIе байракх яйтай тхона доттагIаша.

Укх деношка I-ча Мая моаршал хоатташ, ловца боаккхаш телеграмма яхьийтай оаха тхоай доттагIашка.

ЧIоагIа доттагIаш да Пекинерча педагогически университетен Нохч-ГIалгIай педагогически институтеи студенташта юкъера дар.

М. ШИШХАНОВ,
Нохч-ГIалгIай пединститута студент.

Вай аспиранташ

СССР IилмаЙ Академен Дагестански филиалерча аспирантуре дешаш 9 нохчоа гIалгIаи ва. Царна юкъе цхьа йоI а я. ХьалхагIа Нохч-ГIалгIай Iилма-тохкама институте исторически секторе болх беш хинна Гойгова Зарема я из. Аспиранташа. вайнаьха метташи физикен, истории, биологии, этнографии Iомаду. Уклаза цар дика деша тороноаш я.

Дешара ерригa уйла тIаяхийта дика шоай диссертационни балхаш кхоачашдеш а аспирантуран теоретически курса программа Iомаеш а ба уж.

Массехк ди хьалха Iилмай кандидата ха безача боарамах немций меттала экзамен хьаттар аспиранташка Царех 5 саго тIехдикен 4 саго дикен дIаеннай из эггара хьалха аспирантуре шоаш дIалуш йола экзамен. Иштта дика совгIат деннад аспиранташа 1-ча Майна. Къаьстта дика жопаш делар шоашка даьча хаттарашта З. Гойговас, З. Исмаиловс, А. Цуровс, И. Алероевс.

Тешшаме ала йиш я гаргарча 2—3 шера вай асперантех дика Iилман болхлой хургхиларах.

К. ЧОКАЕВ.

„Къамаьл ду ГРОЗНЕРА...“

Радиопередачай программа

7.20 — «Грозненский рабочий» газета обзор; 8.20 — «Ленинан некъ» газета обзор; 8.30 — «Сердало» газета обзор; 8.40 — Хоамаш.

3-ча мае

7.20—«Грознен къахьегамхой ЦхьоалагIча май демонстраци» — эрсий метталла; 8.20—Грознен къахьегамхой ЦхьоалагIча май демонстраци (нохчий метталла); 8.32 — Грознен къахьегамхой ЦхьоалагIча май демонстраци (гIалгIай метталла); 9.30 — РадиоладувгIархой заявкех йола концерт.

4-ча мае

7.20 — «Советски печата ди» — беседа (эрсий метталла); 8.20 — Передача «Ахча сберкассашка леладарах боала пайда» — передача (нохчий метталла); 8.35 — «Дика а унахцIена а Iаьсий хьалхедар» — беседа (гIалгIай метталла); 8.50 — Хоамаш; 9.00 — Нохч-гIалгIай музыкан концерт; 17.00 — «Цхьан минута книжка» очерк (эрсий метталла); 17.20 — «Советски печата ди» статья (гIалгIай метталла); 17.35 — Нохч-гIалгIай музыкан концерт; 18.00 — «Майна хьалхарча яхье даьха толамаш дIачIоагIду» передача (эрсий метталла); 18.20 — Керда хоамаш (эрсий метталла); 18.40 — «Общественни порядок лораеш» передача (нохчий метталла); 19.30 — Керда хоамаш (нохчийн гIалгIайн меттала).

Ред. зам. Дж. ХАМАТХАНОВ.

Тахан кинотеатрашка

«Родина» яхача кинотеатре

Берий сеансаш «ГIокказ» долалу: 9 сахьат даьлча. «Снежная королева» долалу: 10 сахьат даьлча. «Лоам тIара токхам». долалу: 1.30, 5.30, 9.30. «Цхьоалагiча ранга капитан» долалу: 11.30, 7.30. Аннан зал «ЧП» (Геттара а чIоагIа хиннар)» долалу: 9. 10.

«Челюскинций» цIерахча кинотеатре.

1-чен, 2-чен, 3-чен Мая йоккха зал «Лоам тIара токхам» долалу: 10, 12, 2, 4, 6, 8, 10. ЗIамига зал № 2 1-ча Мая берий мультипликационни фильм — долалу: 9, 11. «Олеко Дундич» долалу: 1, 3, 5, 7, 9. 2-ча Мая «Керда киносборник» долалу: 9, 11. 3-ча Мая «Керда киносборник» долалу: 9, 11. ЗIамига зал «Золушка» долалу: 9.15, 11.15. Берий фильм. «Шоладаьраш» долалу: 1.15, 3.15, 5.15, 7.15, 9.15. 2-ча Мая «Барса чIожа есараш» долалу: 9.15, 11.15. Шоладаьраш долалу: 1.15, 3.15, 5.15, 7.15, 9.15, 3-ча Мая «Къонахчалла школа» долалу: 9.15, 11.15. «Шоладаьраш» долалу: 1.15, 3.15, 5.15, 7.15, 9.15. 4-ча Мая керда художественни фильм «Вахар уллув гIолла тIех доалл».

СССР ХАЛКЪА БОАХАМ ДЕГIАБОАЛАБАРА ЙОЛА ПАЧЧАХЬАЛКХЕН ЗАЕМ
1959 шера 19 апреле Москве араяьннача кхадж боагIача шоллагIча тиража

СПРАВОЧНИ ТАБЛИЦА

Массайолча разрядашкарча серейн облигацейн укх номерий кхадж бенаб.

Серен №№	Облигацен №№	Кхажа сомашара боарам	Серен №№	Облигацен №№	Кхажа сомашара боарам	Серен №№	Облигацен №№	Кхажа сомашара боарам
220019	1—50	500	227164	38*)	1.000	233266	1—50	200
220125	09*)	1.000	227346	1—50	200	233455	1—50	200
220147	1—50	200	227673	1—50	200	233493	1—50	200
220168	1—50	200	227690	1—50	200	233591	1—50	200
220197	16*)	1.000	227994	1—50	200	233613	1—50	200
220198	1—50	200	228094	1—50	200	233661	35*)	1.000
220678	1—50	200	228128	1—50	200	233709	1—50	200
220710	1—50	200	228284	1—50	200	233750	1—50	200
220725	1—50	200	228289	1—50	200	234044	1—50	200
220808	1—50	200	228305	1—50	200	234056	1—50	200
220828	1—50	200	228307	1—50	200	234402	1—50	200
220862	1—50	200	228386	1—50	200	234445	1—50	200
220895	1—50	200	228572	1—50	200	234453	1—50	200
220983	1—50	200	228783	1—50	200	234468	1—50	200
221026	1—50	200	228819	1—50	200	234487	1—50	200
221083	1—50	200	229096	1—50	200	234523	1—50	200
221216	1—50	200	229237	1—50	200	234608	1—50	200
221274	1—50	200	229274	1—50	200	234621	1—50	200
221369	30*)	1.000	229372	1—50	200	234735	1—50	200
221457	1—50	200	229426	1—50	200	235037	1—50	200
221589	1—50	200	229515	1—50	200	235071	1—50	200
221646	15*)	1.000	229736	1—50	200	235113	1—50	200
221921	1—50	200	229740	1—50	200	235173	1—50	200
222086	1—50	200	229822	1—50	200	235323	1—50	200
222127	1—50	200	229876	1—50	200	235341	1—50	200
222157	1—50	200	229912	1—50	200	235434	1—50	200
222170	1—50	200	229969	1—50	200	235668	1—50	200
222174	1—50	200	230090	10*)	1.000	235777	1—50	200
222300	1—50	200	230092	1—50	200	235816	1—50	200
222308	1—50	200	230129	1—50	200	235943	1—50	200
222529	1—50	200	230141	1—50	200	236025	1—50	200
222636	1—50	200	230146	1—50	200	236058	1—50	200
222843	1—50	200	230171	1—50	200	236181	1—50	200
223054	1—50	200	230190	1—50	200	236201	1—50	200
223070	1—50	200	230201	1—50	200	236395	1—50	200
223080	1—50	200	230306	1—50	500	236419	1—50	200
223091	1—50	200	230363	1—50	200	236479	1—50	200
223095	1—50	200	230412	1—50	500	236504	1—50	200
223120	1—50	200	230514	1—50	200	236539	1—50	200
223274	1—50	200	230617	1—50	200	236564	1—50	200
223358	45*)	1.000	230644	25*)	1.000	236598	1—50	200
223467	1—50	200	230706	1—50	200	236630	1—50	200
223841	1—50	200	230778	1—50	200	236712	1—50	200
223924	1—50	200	230796	1—50	200	236893	1—50	200
223955	1—50	200	230823	1—50	200	236941	1—50	200
224001	09*)	1.000	230875	1—50	200	237017	1—50	200
224054	1—50	200	231012	1—50	200	237192	1—50	200
224194	1—50	200	231145	1—50	200	237285	23*)	1.000
224443	1—50	200	231164	1—50	200	237350	1—50	200
224473	1—50	200	231191	1—50	200	237458	1—50	200
224627	1—50	200	231232	1—50	500	237466	1—50	200
224726	1—50	200	231290	1—50	200	237809	1—50	200
224775	37*)	1.000	231310	1—50	200	237896	1—50	200
224866	1—50	200	231446	1—50	200	237931	10*)	1.000
225155	1—50	200	231633	1—50	200	237971	48*)	1.000
225272	1—50	200	231679	1—50	200	238109	1—50	200
225304	1—50	200	231727	1—50	200	238261	1—50	200
225346	1—50	200	231775	1—50	200	238302	1—50	200
225386	1—50	200	231945	1—50	200	238313	1—50	200
225396	1—50	200	232108	1—50	200	238316	1—50	200
225704	1—50	200	232161	1—50	200	238323	50*)	1.000
225740	1—50	200	232272	1—50	200	238418	1—50	200
225821	1—50	200	232304	1—50	200	238456	1—50	500
226002	1—50	200	232359	1—50	200	238651	1—50	200
226083	47*)	5.000	232409	1—50	200	238795	1—50	200
226133	1—50	200	232469	1—50	200	239014	43*)	1.000
226134	39*)	1.000	232574	1—50	200	239047	1—50	200
226149	1—50	200	232627	1—50	200	239058	1—50	200
226338	25*)	1.000	232650	1—50	200	239070	1—50	200
226404	1—50	200	232708	1—50	200	239259	1—50	200
226439	1—50	200	232757	1—50	200	239475	1—50	200
226492	1—50	200	232831	39*)	5.000	239555	1—50	200
226631	1—50	200	232928	1—50	200	239568	1—50	200
226651	1—50	200	233063	1—50	200	239598	1—50	200
226914	1—50	200	233070	1—50	200	239603	1—50	500
226936	1—50	200	233121	1—50	200	239667	1—50	200
226965	45*)	1.000	233174	1—50	200	239715	1—50	200
226974	1—50	200	233175	1—50	200	239758	1—50	200
227016	1—50	200	233183	03*)	1.000	239815	1—50	200
227105	1—50	200	233257	1—50	200			
227137	1—50	200						

*) Цу серех йолча облигацей вокх 49 номера 200 сом ахчан кхадж бенаб.

Таблицага белгалдаь кхажамаш 100 сома облигацешта даьхкад.

Кхадж бенача облигацен мах бенача кхажа юкъе бахаб.

Нохч-ГIалгIай АССР-а Гострудсберкассайн Госкредитен Управлени.

Фу йоах Дагомее эттача гIулакхаша

1959 шу доладелар Африкерча колониальни мехкашка — Конго, Камерурене, Родезе, Ньясаленде буржуазни - политически событеш хиларца. Францен фордал дехьарча моттигех йолча — Дагомейски республике цIий Іо а додаш довнаш хилар, аьнна хоам бир телеграфо.

Дагомея — къулбехьара Гвинейски залива тIа цIатIа а отташ, Малхбузерча Африке улла боккха боаца мохк ба. Малхбоалехьа Нигерия яха английски колонии малхбузехьа Французски Тогон а йолаш, царна юкъе гIолла готта, йIаьхха моттиг я из. Цунна къилбаседе ухх Верхняя Вольтен Нигери яха «республикаш». Уж а Дагомея а Французски Малхбузерча Африкана юкъе йолхаш хиннай хIанзалца, хIаьта хIанз «Французски сообщество» яхачун членаш я уж ерригаш а.

Дагомее 30-нера кхаччалца долча африкански къамех вола 1575 эзар саг ва. Царех доккхагIа дола къамдагомейцаш 1 миллион гаргга саг ва. Дагомее кIезига европейцаш бах, царех дуккхагIа бараш французаш а болаш.

Дагомеян экономика—тIехьабисаь юрта боахам ба. Цига даиман ювш йола культураш—хьажкIаш, банаиаш, сорго я. Укх тIехьарча шерашка дагомейцашта низ бу къилбаседе боамбин къулбехьа цаьтта доаккха пальмеи цIае яхаш. Царел совгIа цига бахача наха хьайбаш леладеш а чкъъирий лувцаш а балхаш леладу.

Бахача наьха вахара хьал Iалаьмате къе да. «Мехка боахам дегIа ца боагIаш, сеца латт... 1958 шерарча бюджетера социальни гIулаккхашка цхьа сантим ахча дIадахийтадац. ДегIа ца боагIаш латтача боахамо денгара-денга дуккхагIа хулийт бе болх боаца нах, къахьегамхой сатем бозбу», яхаш мукIарло ду Дагомеян губернатора француза Хеппа.

Дагомейски паччахьалкхе хьахиннай 17-ча бIаь шера. Гезо (1818—1858) император хиннача шерашка лоалахарча паччахьалкхенаца тIемаш деш хиннай Дагомея. Ший доазонаш лоархIам боллаш шердаь хиннад цо цу хана. ТIемон ерригача а африканоски цивилизацена тIаэттача балива Африкера нах лоалла боха болабаларон низ бохабаьб Дагомеян а. дIадахача бIаь шерен 90-ча шерашка Француз тIемца яьккхай из.

Французаша колониальни доал дар бахьан долаш чIоагIа тиш а яьй, дегIа ца йайташ юха а йIзай из. Цхьабакъда мохк дIалаьцарашеи моттигерча феодалашеи беча низIотъъáма а, бокъо йоаяра а, культура дегIа ца йойташ колонизатораша лоаттаньча политикана а бохабе маганзар Дагомеян наьха корта мукъаленцара безам. 1920-ча шерашка къаьстта чIоагIа духьал даьлар дагомейски халкъ колонализманна. Ган-карун керте а латташ бола «младодагомейций» болам бар из. Къиза тоIабир из болам колонизатораша.

Африкерча къамий къовсама керда этап, царца цхьан Дагомеян а, йолаелар дунен шоллагIа тIом йистебаьннначул тIехьагIа. Цу къовсама керте эттар африканций дуккхача нахах латта политически организаци — «Африкан демократически цхьоагIо» (РДА). Из хьахилар 1946 шера октябрь бетта. Африке бахача берригача къахьегамхоша чIоаггIа хьал а лоацаш, ше болх бе йолаеннача юхьхье дикка толамаш даьхар РДА-с. Французски колонизатораш шоай дуккхача колонешка, царца Дагомее а, къахьегама закона доазув оттаданза а, низагIа байта болх дIабаккханза а, иштта кхыдола хIамаш данза а баланзар. Цхьабакъда дIахо шоаш беча балха тIехь французски империализманца барта аха баьлар РДА-на хьалхле лелаераш, Африкера къам мукъадаккхара болам бохабе цу гIулакхах пайда яйцар колонизатораша.

Иштта хьал къаьгга хьагучадаьлар Дагомеян общественно-политически вахара чухь.

ДIадахача шера октябрь бетта юхьхье, французски конституце реформах йола референдум кийчъеча хана, оппозице йола РДА-н Дагомеера секци — «Дагомеян демократически союз» яха парти доал деш йолча коалицен партешца цхьана «Французски сообщество» яхар вIашагIтохьилга могадеш хилар, Францен колониальни мехкаш цу сообщество на юкъе а дохийташ. Референдума юкъе дакъа лоацаш хинна дуккхагIа бола дагомейцаш «раьза» а болаш, 1958 шера 4 декабре Дагомея Французски сообществона юкъейода «республика» я аьнна дIакхайкайир.

Цу сообществон чулоацам, Дагомеян хIанзара гIулакхаш а санна, французски конституцен 78-ча статьяс къоастабеш ба: «Сообществос (французски правительствос — А. К.) беча балха юкъе йоаш я: арахьара политика, оборона, ахчан система, цхьана лоаттош йола экономически финансовии политике, хIаьта иштта стратегически бедалах пайда эцилга а. Царел совгIа Сообществон компетенцена юкъедода, нагахьа санна кхыбола цхьа къаьстта баь барт беце, правосуден органашта, лакхерча дешара, чурча а арарча а коммуникацей юкъарча организацена, хIаьта иштта телесвязя средствашта контроль лоаттаяр». Сообществон президент а цунна хьалхле лелаеш йолча органа—Исполнительни совета председатель а Францен президент ва алар мара тIатоха кхы хIама дисаьдац царна. Цу тайпара Дагомейски республика Французски сообществон член хиларах тарра боккъал дар аьчча Францен колони я.

«Дагомеян демократически союз» политико чIоагIа новкъостал ду Французски сообществон «Мале федераци» оалаш йолча Малхбузерча Африкан йиъ члена (Судана, Сенегала, Верхни Вольтан, Дагомеян) федерацена юкъе дакъа ца лоацаш Дагомея юхаялара. Иштта федераци хьаяра проект Францен прогрессивни общественносто лаьрхIар Французски сообществон колониальни доала кIалхара Малхбузерча Африкера мехкаш мукъадоахаш долчарех доккха цхьа гIулакх. Дагомеяси Верхни Вольтаси «Мале федерацена» юкъе дакъа лаца ца тигар бахьан долаш, укх шера февраль бетта духхьал - ши мохк — французски Судани Сенегали мара юкъе ца йодаш вIашагIкхийтар из.

ЦIакхха ца хиннача тайпара ерригa Африка а чулоацаш деррригача халкъа болам гIаттарон дIадахача шера декабрь бетта Африкан халкъий хиннача Конференцеси шоаш леладеча политически гIулакха цIенхаштта уйла е оттабир «Дагомеян демократически союз» лидераш. Дагомеян Законодательни ассамблее укх шера 2 апреле хоржамаш хулаш колонизатораштеи цар хьаллоацаш йолча хIанз дагомейски правительствона керте ший лидераш латтача Республикански партенеи духьал яьлар из парти, дуккха лозунгаш а долаш. Ассамблеера дуккхагIа йола моттигаш шоай йовра кхераш, царца цхьана Iаьдал а, правительствос харц кхайкадир хоржамаш деш хьахиннар.

5 апреле хьакхайкайир хоржамех хинна итогаш. 70 мандатах 59 доал деча коалицега кхьачаяр цу итогаша яхачох. Цу дийннахье а демократически союзо Катона яхача порте дуккхача нахах латта демонстрацеш а йир, правительствон Iаьдала законаш тIа ца эца дагомейцаш тIа а ийийхар. Мехка тайп-тайпарча районашка герзаца довнаш дир, нах а бозбеш, бIаь совгIа сага човнаш а хулаш. Французски колониальни эскараша новкъостал а деш, правительственни низаша йохайир демонстрацеш. Катоне комендантски сахьат оттадаьд. Правительствона керте латтача Апите аьлар, «порядкаш йохаеш дола гIулакхаш дIадаха беррига низ тIабохийтарйа».

Дагомее хIанз хиннача событеша юха а хьахьехкар колониализм Африкера ший позицеш лорае гIерташ хилар. «Къамаш къеста а деш, доал де» яха политика тIа-тIа шерагIа йоаржаю колониализмас, африканцаш шоайла вIашка а хехкаш, къам мукъадаккхара болам партешта юкъерча къовсама тIахьовзабе гIерт из. Цхьабакъда, Дагомеерча событеша хьахьоох, дикка доладеннача политически гIулакха юкъе мехка эггара гаьннарча районаша а дакъа лоацаш хилар. Сомаяьннай «Iаьржа Африка». Мукъадовла лоаттабу Африкерча халкъий къовсам тIа-тIа дуккхагIа баржаш латт.

А. КОВАЛЕВ.

РЕДАКЦЕН АДРЕС: г. Грозный, Сталина улица 28. ТЕЛЕФОНАШ: редактора — 2-41-28; редактора зам. — 2-07-01; бухгалтерскаьна секретаре — 2-25-72; корректорийн — 2-30-81; [illegible] — 2-25-72

СФ01277. 1916 шерарча 11-ча августа цIерах йола типографи, НГIАССР, г. Грозный, Революцен проспект ,30/3. Заказ № 2760. Цена 15 коп.